

Article No. 306

DOI: <https://doi.org/10.26881/srg.2023.10.17>

Artykuł badawczy / Research article

Bibliografia / Bibliography

Dziedzina nauk humanistycznych / Humanities

Dyscyplina naukowa: językoznawstwo / Discipline of science: linguistics

Copyright © 2023 SRG and K. Wojan¹

Citation:

Wojan, K. (2023). Polska i Rosja w relacjach. Tytuł jako element rekonstrukcji językowo-cywilizacyjnego obrazu świata (bibliografia prac z lat 2011–2023). *Studia Rossica Gedanensia*, 10: 323–373.

DOI: <https://doi.org/10.26881/srg.2023.10.17>

POLSKA I ROSJA W RELACJACH. TYTUŁ JAKO ELEMENT REKONSTRUKCJI JĘZYKOWO-CYWILIZACYJNEGO OBRAZU ŚWIATA (BIBLIOGRAFIA PRAC Z LAT 2011–2023)

KATARZYNA WOJAN

Uniwersytet Gdański / University of Gdańsk

Wydział Filologiczny / Faculty of Languages

Institut Skandynawistyki i Fennistyki / Institute of Scandinavian and Finnish Studies
ul. Wita Stwosza 51, 80-308 Gdańsk, Polska / Wita Stwosza St. 51, 80-308 Gdańsk, Poland

Corresponding Author e-mail: katarzyna.wojan@ug.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0368-727X>

(nadesłano / received 30.07.2023; zaakceptowano / accepted 1.09.2023)

¹ This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>) which permits use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the article is properly cited, the use is non-commercial, and no modifications or adaptations are made. Publisher: University of Gdańsk. Faculty of Languages [Wydawca: Uniwersytet Gdański. Wydział Filologiczny].

Abstract

Relations between Poland and Russia.

The title as an element of the reconstruction of the linguistic and civilizational worldview (bibliography of works from 2011–2023)

The aim of the article is a linguistic and cultural reconstruction of the worldview of Russia in its relations with Poland based on the titles of geneologically diverse books. They were excerpted with the following key phrases: “Polska i Rosja [Poland and Russia]” and “relacje polsko-rosyjskie [Polish-Russian relations]”. The title is treated as a concrete manifestation of language; it is an utterance in a language. In the analysis process, the method of concretizing the reception and construction of messages was used.

This study consists of two parts. In the first part, an attempt was made to reconstruct the worldview of Russia, while the second part includes *Wykaz bibliograficzny prac za lata 2011–2023* [A bibliographic list of works from 2011–2023], which has become the factual basis for the linguistic analysis of utterances formalized as titles of works. A total of 511 entries were collected (including cumulative editions).

A disastrous image of Russia has been reconstructed – demonic, destructive and anti-worldly. The analyzed titles reflect the image of an anti-world.

Keywords: Poland and Russia, Polish-Russian relations, linguistic worldview of Russia, personal relations between Poles and Russians, linguistic analysis of non-serial publications, bibliography.

Abstrakt

Celem artykułu jest językowo-kulturowa rekonstrukcja obrazu Rosji w relacjach z Polską na podstawie tytułów genologicznie zróżnicowanych publikacji książkowych, do których ekscerpcji zastosowano wyrażenia klucze: „Polska i Rosja” oraz „relacje polsko-rosyjskie”. Tytuł potraktowano tu jako konkretny przejaw języka; jest on wypowiedzią językową. W procesie analizy zastosowano metodę konkretyzacji odbiorczych i konstrukcji komunikatów.

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. W części pierwszej dokonano próby rekonstrukcji obrazu Rosji, zaś w drugiej zamieszczono *Wykaz bibliograficzny prac za lata 2011–2023*, który stał się podstawą faktograficzną analizy językowej wypowiedzi sformalizowanych jako tytuły utworów. Zebrano (wraz z kumulacjami wydań) łącznie 511 pozycji publikacyjnych.

W rezultacie zrekonstruowany został fatalny obraz Rosji – demonicznej, niszczyielskiej i antyświatowej. W analizowanych tytułach odzwierciedla się bowiem obraz antyświata.

Słowa kluczowe: Polska i Rosja, stosunki polsko-rosyjskie, językowo-kulturowy obraz Rosji, relacje osobiste Polaków i Rosjan, analiza językowa tytułów, bibliografia.

Cel i zawartość opracowania

Niniejsze opracowanie składa się z dwóch części. W części pierwszej podjęto próbę rekonstrukcji językowo-kulturowego, a właściwie językowo-cywilizacyjnego obrazu świata Rosji w relacjach z Polską, tj. zrekonstruowania kultury rzeczywistości i kultury wartości za pośrednictwem języka. Część drugą stanowi wykaz *Wykaz bibliograficzny prac za lata 2011–2023*, który stał się podstawą faktograficzną analizy językowej wypowiedzi sformalizowanych jako tytuły utworów. Prezentuje on monograficzny materiał bibliograficzny, do którego ekscerpcji zastosowano wyrażenia-klucze: „Polska i Rosja” oraz „relacje polsko-rosyjskie”. Zbiór utworów tworzą publikacje książkowe. Badaniem objęto tytuły utworów polskich autorów, wybranych koedycji polsko-rosyjskich, a także polskich przekładów znanych publikacji zagranicznych na temat Rosji. Uznano, że na podstawie tytułów zgromadzonych wydawnictw zwartych (monografii książkowych) możliwe będzie zrekonstruowanie językowo-kulturowego/cywilizacyjnego obrazu Rosji w relacjach z Polską, a także skreślenie profilu polsko-rosyjskich relacji historycznych i cywilizacyjnych. Przyjęto, że tytuł jako tekst jest konkretnym przejawem (manifestacją) języka, czyli że stanowi wypowiedź językową (rzeczywisty komunikat). W procesie analitycznym zastosowano metodę konkretyzacji odbiorczych i konstrukcji komunikatów. Analizę rekonstrukcyjną przeprowadzono na usystematyzowanym materiale utworzonego do tego celu korpusu tytułów utworów.

Definicje *obrazów świata: językowego i kulturowego* przyjmuje się za badaczami ze szkoły wrocławskiej. Zgodnie z ustaleniami Janusza Anusiewicza *językowy obraz świata stanowi*

podsumowanie i zestawienie codziennych doświadczeń i przejętych tudzież zaakceptowanych przez daną wspólnotę komunikatywną norm, wartości, sposobów wartościowania oraz wyobrażeń i nastawień wobec tej rzeczywistości i to zarówno materialnej, substancjalnej, zewnętrznej, jak i duchowej, psychicznej, świadomościowej, wewnętrznej (Anusiewicz 1994: 24–25).

W świetle założeń wspomnianego wyżej badacza oraz Anny Dąbrowskiej i Michaela Fleischera *kulturowy obraz świata jest*

konstruktem regulującym manifestację produkcji tekstów i – ogólniej – realizacji znakowych, reprezentującym oraz organizującym zasady konstrukcji danej manifestacji kultury i jej produktów jako drugiej rzeczywistości w celu podtrzymania, motywowania, wyrażania/objawiania się oraz reprezentowania, a także generowania procesów zachodzących w systemie społecznym traktowanym jako podstawa systemu kultury (Anusiewicz, Dąbrowska, Fleischer 2000: 30).

Z kolei pojęcie *językowej interpretacji świata* pojmować tu należy zgodnie z koncepcją Jolanty Maćkiewicz

Językowa interpretacja świata [...] jest to interpretacja dokonywana przez człowieka za pomocą języka. [...] zawarta w języku interpretacja świata zależy i od samej rzeczywistości, i od naszej ludzkiej natury, i od doświadczeń nabytych w trakcie obcowania w tą rzeczywistością, i od dziedzictwa kulturowego, nie jest to zatem interpretacja dowolna (Maćkiewicz 1999: 12).

W analizie rekonstrukcyjnej *język* traktowany jest jako „zapis przyjętych w danej kulturze sposobów konceptualizacji i kategoryzacji rzeczywistości, jej aksjologizacji, różnych punktów jej widzenia oraz sposobów jej doświadczania i postaw wobec niej”

(Anusiewicz 1994: 16). Sam język jako struktura nie jest oczywiście przedmiotem badania.

W niniejszych rozważaniach posłużono się pojęciem *językowo-cywilizacyjny obraz świata*. Pod określeniem *cywilizacyjny* rozumie się moralno-społeczny poziom rozwoju społeczeństwa w danej epoce historycznej. Wprowadzone pojęcie jest szersze od ustalonego w badaniach etnolingwistycznych pojęcia obrazu językowo-kulturowego.

Celem pracy jest zaprezentowanie Rosji w relacjach z Polską i Polakami w świecie – zróżnicowanych pod względem genologii i prezentowanej problematyki przekazów polskich, a sporadycznie także obcych (w przekładach) – udokumentowanych świadectw uczestników wydarzeń, relacji osobistych Polaków i Rosjan, reportaży z pobytów w Rosji, zapisów wywiadów, relacji z podróży realizowanych w epokach minionych oraz współcześnie, doniesień z posług misji chrześcijańskich, opisów faktów historycznych i zebranych źródeł, jak również – na kanwie doświadczeń dziejowych – przedstawień rzeczywistości rosyjskiej w tekstach fabularnie rozwiniętych oraz (co jednak rzadsze) w polskiej twórczości literackiej i przekładach (głównie dzieł twórców rosyjskich i zachodnich), a także w publicystyce i historiografii. Uznano, że zastosowana przez niektórych autorów forma literacka stanowi ważny wyraz ekspresji emocji i przeżyć osób dotkniętych przez los. W wybranych wypadkach traumatyczne doświadczenia wojen i totalitaryzmów stały się impulsem do kreacji literackich (np. wspomnień utrwalonych w wierszach, pamiętnikopisarstwie, powieściopisarstwie), z kolei życiorysy dzieci – podstawą fabuły komiksu.

Uwagą badawczą objęte zostały szczegółowo ego-dokumenty (diarystyka i memuarystyka, autobiografistyka, epistolografia), literatura zsyłkowa, literatura podróżnicza (itineraria itp.), wytwory literatury pięknej i jej pogranicza, publicystyka, literatura faktu, dokumenty źródłowe oraz wybrane naukowe monografie z zakresu historii. Zebrano zatem rozmaite gatunki i formy piśmiennictwa, takie jak pamiętniki, diariusze, dzienniki intymne, listy, biografie i autobiografie, wspomnienia, albumy, refleksje, relacje osobiste, opisy i relacje z zsyłek, podróży i wypraw badawczych, notaty i zapiski, zbeletryzowane przewodniki turystyczne, reportaże, korespondencje wojenne, reportaże literackie, felietony, szkice literackie i literaturoznawcze, rozmowy, wywiady, książki mówione, historyjki obrazkowe (komiksy), a także antologie tekstów poetyckich, opowiadania, opowieści, nowele, miniatury literackie, powieści autobiograficzne, powieść polityczna itd.

Liczebność i różnorodność nakreślonego zbioru form piśmienniczych umożliwiają wymierną rekonstrukcję językowo-kulturowego oraz historyczno-cywilizacyjnego obrazu Rosji i Rosjan zakodowanego i zakonotowanego w tytułach książek. Skondensowane treści tytułów zebranych utworów stanowią swoisty wytrych do poznania rosyjskiej rzeczywistości – fizycznej i mentalnej – w perspektywie teraźniejszej i diachronicznej (w odniesieniu do czasów minionych). Niewątpliwie obraz cywilizacji rosyjskiej uobecnia się wyraziście w tytułach i podtytułach publikacji, nazwach serii wydawniczych oraz incipitach. Dwie ostatnie kategorie odzwierciedlają zespolone sądy o świecie. Ów obraz wzmacniają zazwyczaj słowa wstępu do utworu i not wydawniczych. Wypadałoby ponadto stwierdzić, że tytuły dobitnie go wartościują. Analiza prowadzona z punktu widzenia aksjologii szkicuje w gruncie rzeczy negatywny portret Rosji, a tym samym relacji polsko-rosyjskich w wymiarze historycznym,

cywilizacyjnym i ogólnoludzkim. Interpretacja treści tytułów pokazuje, że subiektywizm narracji tytułowej podlega obiektywizacji. Wskazuje na to jednoznacznie liczebność elementów pejoratywnych w formułach tytułów konotujących rosyjskie realia historyczne i społeczno-kulturowe – przeszłe i teraźniejsze, a nawet przyszłe, a ściślej – rzutujące na przyszłość. A zatem formułowanie treści deklarowanych w tytule określonego utworu, czyli myśli wiodących, treści kluczowych w procesie opisanego zjawiska, jak też przejawianego stosunku do nich, stanowi implikację procesów mentalnych i percepcyjnych otaczającej rzeczywistości dokonujących się w psychice, która jest rezerwuarem różnorodnych wrażeń powstałych w wyniku doświadczenia egzystencji i nabywania wiedzy. Tytułowe deklaracje traktować należy jako reprezentacje poziomu świadomości autorów tekstów. Jednocześnie tytuły jako samodzielne jednostki tekstowe są swoistym medium w aktach przekazu wiedzy profilowanej i komunikowania o wrażeniach, spostrzeżeniach, przeżyciach, emocjach itp. nadawcy, a także uzmysławiania odbiorcy stanu rzeczy wraz z jego oceną. W większości wypadków ekspresywna formuła tytułu stanowi odbicie stanu duchowego (emocjonalnego) danego autora (nadawcy wypowiedzi), jest także osobistym wyrażeniem poglądu na świat, ukonkretnionym widzeniem otaczającej rzeczywistości połączonym z wartościowaniem. Tytuły częstokroć zdradzają pewnego rodzaju impresje. Cechuje je sugestywność, obrazowość, nierzadko metaforyczność, a także sentencjonalność. Bywa, że mieszczą wrzuszające eksklamacje, niedomówienia i pytania retoryczne. Niekiedy udaje się w nich odczytać cywilizacyjną przestrożę dla przyszłych pokoleń, a nawet profecję.

W prezentowanym dalej wykazie zamieszczono trzy tematyczne rodzaje publikacji: I. Doświadczenia zesłańcze i wojenne, II. Rosja współczesna, III. Rosja historyczna. Większość sporządzonego zbioru wypełniają adresy bibliograficzne utworów zawierających m.in. relacje zesłańców, deportowanych, więźniów, żołnierzy, kolonizatorów, podróżników, naukowców i badaczy Syberii itd. od XVIII po XXI wiek. Jako dopełnienie obrazu dziejowego uwzględniono relacje z wojny rosyjsko-czeczeńskiej (relacje Czechenów), Afganistanu i dzisiejszej inwazji na Ukrainie. Wachlarz prezentowanej tu tematyki jest w rzeczy samej imponujący.

Z drugiej strony niniejszy przegląd bibliograficzny ujawnia również fascynację Wschodem – Rosją i Syberią. Znajdują one odzwierciedlenie w postaci wydań zbeletryzowanych przewodników i poradników turystycznych, relacji z eskapad rowerowych, motocyklowych czy kolejowych, opowieści, dzienników podróżniczych itd. Jednak publikacje prezentujące pozytywne wrażenia i opowiadające o urzeczywistnianiu niecodziennych pasji stanowią zdecydowaną mniejszość zbioru.

Zgromadzony wykaz obejmuje publikacje książkowe, które ukazywały się w latach 2011–2023. Spis wydań datowanych na obecny 2023 rok jest siłą rzeczy cząstkowy (proces ekskserpcji prowadzony był do lipca br.). Rejestr pozycji tworzy 511 tytułów publikacji (wraz z kumulacjami wydań). Materiał zebrany został drogą kwerend bibliotecznych i usystematyzowany według chronologii publikacyjnej.

Niniejsza praca stanowi przyczynek do dalszych pogłębionych badań rosjoznawczych. Autorka formułuje przy tym następujący postulat: sporządzenie wykazu pozycji wydawniczych obejmującego okresy wcześniejsze dostarczy materiału do rekonstrukcji pełniejszego obrazu Rosji w relacjach z Polską.

Tytuł jako element rekonstrukcji językowo-cywilizacyjnego obrazu świata

Według *Małej encyklopedii przekładoznawstwa* (2000: 280) tytuł jest

jednostką autonomiczną, która rządzi się własnymi prawami jak każdy inny tekst; spełnia on kryteria tekstowości [...]. Spełnia też wszystkie warunki sytuacji komunikowania: jest komunikatem językowym posiadającym swojego nadawcę i odbiorcę, wyrażony jest za pomocą danego kodu i w określonym kontekście. Będąc etykietką, imieniem tekstu, wizytówką, nawiązuje kontakt między nim (i pośrednio autorem) a jego odbiorcą – czytelnikiem, słuchaczem, tłumaczem, księgarzem, itd..

Tytuł pełni z reguły funkcję identyfikacyjną (nominatywną), a także opisową (deskryptywną) jako fakultatywną. Tytuł jest „formą metatekstowej wypowiedzi o tekście w tekście” (Nowak 2017: 152). Ponadto przekazuje różnego typu informacje dodatkowe (akcesoryczne), niekiedy subtelne, uzupełniające znaczenie podstawowe przezeń wyrażane (jako struktury składniowej, wypowiedzeniowej). Posiada on zatem konotacje. Leksyka i jej warstwa konotacyjna są ważnymi składnikami języka oddającymi interpretację świata. Analizując korpus tytułów zgromadzonych pozycji książkowych można stwierdzić, że konstytuują one szeroko rozumiane znaczenie poznawcze. Jak dowodzi analiza, konotacje stanowią znaczenia afektywne (Wojan 2010: 52). Znaczenia konotacyjne tytułów są – jak można stwierdzić – sugestywne i intencjonalne. Liczne tytuły publikacji zawierają konotacje indywidualne i ponadindywidualne, subiektywne, jak też intersubiektywne. W przypadku analizowanych nazw publikacji konotacje są wynikiem świadomej decyzji nadawcy tekstu (osoby piszącej bądź mówiącej) i zawierają komponent silnej ekspresji, a w wielu wypadkach także impresji. Zwykle dekodowanie znaczeń konotacyjnych tytułów zdeterminowane jest szeregiem rozmaitych czynników wynikających z komunikacji międzyosobowej i intersubiektywnej; zależą one od konkretnych użycí indywidualnych i sytuacyjnych (zob. Mała encyklopedia... 2000: 111–115). Wpisują się bez wątpienia w określony dyskurs. Sam tytuł ma też „wywołać interakcję, zwrócić uwagę odbiorcy oraz pozostawić ślad w pamięci” (Rutkiewicz-Hanczewska 2013: 217).

W niniejszej pracy stwierdza się, że tytuły tworzą siatkę powiązanych obrazów, utkaną z nacechowanych pojęć, określonych dewiz i konkluzji. Tworzą spójną wizję wybranej części świata – w danym przypadku można by nawet powiedzieć: antyświata.

Obraz Rosji zakonotowany w tytułach publikacji

Profilowanie zebranych tytułów tematycznych publikacji książkowych jest swoiste i ma charakter antropologiczny. Wiąże się z przekazywaniem, a zarazem bezpośrednim poświadczaniem prawd historycznych (np. *Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945; Opowiem Wam...: prawdziwa historia Polaków deportowanych na Sybir w 1940 roku; Trudne etapy drogi do wolności*), a w wymiarze jednostkowym – prawd egzystencjalnych (np. *Wielość dróg ku prawdzie*). Sentencje tytułów wpisują się w politykę i kulturę pamięci zbiorowej i historycznej, a także rodowej (pokoleniowej) (np. „*Niech świat pamięta o nas...: losy osób deportowanych do ZSRS z terenu Górnego*

Śląska w 1945 r.; *Kto się wpisał ku pamięci...: pamiętniki osób deportowanych w głąb Związku Sowieckiego; Niewysłane listy: komiks*). Przegląd ukonstytuowanego korpusu pozycji bibliograficznych pokazuje, że w tekstach tytułów następuje ukonkretnienie zastanej i doświadczanej rzeczywistości – dotyczy to zarówno autorów wypowiedzi wspomnieniowych (np. *Na Wschód z NKWD: Lwów – Tas-Bułak, 1940–1946; Tułaczka po obcej ziemi: wspomnienia więźnia łagrów sowieckich od marca do sierpnia 1941 roku; W cieniu wojen: z pamiętników uchodźców i zesańców na Sybir; W szponach sowieckiego totalitaryzmu: zmagania Polaka w wichrach historii; Wspomnienia z powstania styczniowego i sybirskiej katorgi 1863–1869; Wspomnienia deportowanych z ziemi podlaskiej na Syberię i do Kazachstanu w latach 1939–1956; Echo dziecięcych lat Sybir – łagry, tajga, step Uzbekistanu, Dońskie stepy: lata 10 II 1940 – 25 II 1946 r.*), relacjonujących (np. *Przez tajgę: dziennik podróży z ekspedycji Sowiecka Gawań – Chabarowski; Pokolenia odchodzą: relacje źródłowe polskich sybiraków z Wielkiej Brytanii; Moje prywatne opowiadania kołymskie; Dziewczyny z Syberii; Na skraju Imperium i inne wspomnienia; Relacje deportowanych z Kresów Wschodnich w 1940 roku*), publicystycznych i reportażowych (np. *Życie i śmierć na Drodze Umarłych; Dzienniki kołymskie; Mafijne państwo Putina: współczesna Rosja oczami brytyjskiego korespondenta; Mordercy w mauzoleach: między Moskwą a Pekinem; Przestępcy z Łubianki; W kraju Putina: życie w prawdziwej Rosji*), w tym korespondencji wojennej (np. *Zabijemy albo pokochamy: opowieści z Rosji*), literackich kreacji (np. *Anton Czechow: droga na wyspę katorżników; Opowiadania kołymskie; Wołoka*), jak i autorów monografii historycznych i dokumentów (np. *Droga wiodła na Ural...: akcja represyjna sowieckiego kontrwywiadu wojskowego wobec pracowników radomskich instytucji wymiaru sprawiedliwości w 1945 roku; Zesłani na Sybir: deportacje mieszkańców gminy Jedwabne i okolic na Syberię w latach 1940–1941; Polska i Rosja: sąsiedztwo wolności i despotyzmu X–XXI w.; Polska i trzy Rosje: polityka wschodnia Piłsudskiego i sowiecka próba podboju Europy w 1920 roku; Józef Piłsudski na Syberii 1887–1892; Józefa Piłsudskiego pojedynek z imperium (1887–1917): (z nieznanych dokumentów rosyjskiej Ochrony); Trudne lata (czerwiec 1926–luty 1929); Putin: źródła imperialnej agresji; Historyczne peregrynacje: szkice z dziejów Polaków i Rosjan w XIX wieku*), szkiców i monografii literaturoznawczych (np. *Syberia i rosyjska/radziecka północ: niekończąca się gra: zakrywanie – odsłanianie; Literatura polska z sowieckiego „domu niewoli”: poetyka, aksjologia, twórcy*), wydawnictw popularnych (np. *Wojna hybrydowa na Ukrainie*) itd. Jest w nich umocowanie sytuacji w realiach historycznych, społecznych i geograficznych, osadzenie w ramach czasowych. Cechuje je antropocentryzm.

Z większości wypowiedzi tytułowych tekstów (oczywiście tych niemających charakteru naukowego, jak też niezwiązanych z krajoznawstwem) bije trauma. Malują się w nich obrazy wspomnień gorzkich, bolesnych, tragicznych, traumatyzujących, przy czym nie ma tu dwoistości obrazu (np. *„Wywieziono nas bydłęcymi wagonami”: relacje deportowanych z Górnego Śląska do Związku Sowieckiego w 1945 roku*). Mieszczą one wewnętrzne i zewnętrzne aspekty doświadczenia ludzkiego i dziejowego, wstrząsającego i piekielnego, martyrologii (np. *Przerwane biografie: relacje deportowanych z Polski w głąb Sowietów 1940–41*). Współtworzą wielką „historię wygnania” (np. *Wspomnienia z nad Bajkału: przyczynek do historii wygnania: z notat i opowiadań*) i narodową mitografię (np. *Polski Sybir: zesłańcy i ich życie: narodziny mitu*).

Obraz przedstawianej rosyjskiej rzeczywistości – jako indywidualnie i/lub zbiorowo pokonywanej drogi przez mękę – jest na ogół ponury, negatywny i destrukcyjny. Jest antyludzki i antyświatowy, lucyferyczny. Obraz Rosji jawi się wręcz jako zhora – koszmarny powracający we snach, wspomnieniach i życiu bieżącym z odbitym nań piętnem męczeńskiej przeszłości (np. *Ja to wszystko pamiętam! wiersze i wspomnienia Łucji Michalik; Obrazy wspomnień; Strzępy wspomnień 1939–1947; Stukot kół w naszych snach: losy rodziny Czujów z zesłania; Sybir na zawsze w pamięci...: wspomnienia zesłańców z lat 1940–1957; Syberyjski sen: opowieść bezdrożna; Wspomnienia pisane głodem...: relacje członków Związku Sybiraków w Stargardzie zesłanych w czasie II wojny światowej do ZSRR; Zapamiętane: opowieść Sybiraczki; Symbolika Workuty: refleksje poobozowe*).

W części wypowiedzi tytułowych i podtytułowych, także w incipitach, daje się usłyszeć głos rozdzierającego serce bólu i jęk cierpienia (np. *Golgota narodów: opowieść o życiu w łagrach i ucieczce z Workuty; Kołymska Droga Krzyżowa; Droga z kości: podróż do mrocznego serca Rosji; Droga wiodła na Ural...: akcja represyjna sowieckiego kontrwywiadu wojskowego wobec pracowników radomskich instytucji wymiaru sprawiedliwości w 1945 roku; Sybir: Przekłety Wierch Birgamag, Sybirską golgotę rodziny Franklów; W piekle zesłania: tutaj będziecie żyć, pracować i tu zdechniecie!; Barykady i katorga: wspomnienia anarchisty; Niepublikowane teksty zesłańców na ziemi nieszczęść, łez i cierpienia Rosji i Polski: antologia; Zapomniana melodia czyli Lacrimoso Polski), szczególnie żałośnie wybrzmiewają głosy dzieci – bezlitośnie przymuszonych świadków wydarzeń, bezpośrednich uczestników dziejowej zawieruchy, bezbronnych ofiar (np. *Dziecko Gulagu: okruchy wspomnień z nieludzkiej ziemi; Echo dziecięcych lat Sybir – łagry, tajga, step Uzbekistanu, Dońskie stepy: lata 10 II 1940 – 25 II 1946 r.; Golgota i wybawienie: dzieci Pahiatua od Syberii do Nowej Zelandii: cztery pory roku jak cztery pory życia; Losy dzieci z Podlasia zesłanych na Sybir w czasie II wojny światowej oraz po ich powrocie do ojczyzny; Nad rzekami Syberii: pamiętnik chłopca z lat 1940–1946: Krasnojarski Kraj; Odwet: polski chłopak przeciwko Sowiетom 1939–1946; Przerwane dzieciństwo: wspomnienia z zesłania na Syberię, do Altajskiego Kraju, 1941–1946, i dalsze losy rodziny; Syberia w oczach dziecka-zesłańca; Nauczyciele polscy – zesłańcy Sybiru: w szkole... w domu... w diet-domie: wspomnienia Sybiraków z lat 1940–1946 ...wówczas jeszcze dzieci...; Z Zacisza na Syberię; Quo Vadis Sybiraku?: cukierki Stalina*). Poruszające są tytuły książek na kanwie wspomnień, np. *Basia z kazachskich stepów: opowieść o dzieciach polskich zesłanych do Kazachstanu*, powstała „w oparciu o wspomnienia z zesłania Barbary Piotrowskiej-Dubik pt.: *Kwiaty na stepie*” i napisana przez Ewę Skarżyńską, czy też *Mali tułacze – „poruszająca opowieść o najmniejszych polskich uchodźcach wobec piekła II wojny światowej”* Wojciecha Lady. Do tułaczkiej doli dzieci nawiązuje również tytuł *Na pomoc zesłańczej edukacji: działalność wydawnicza Komitetu do spraw Dzieci Polskich w ZSRR (1943–1946)*.*

W innej, acz niewielkiej grupie przekazów tytułowych wyartykułowane zostały słowa nadziei (np. *Do zobaczenia w kraju!: splecione losy pewnej rodziny; Poślij chociaż słowo: opowieść o miłości i przetrwaniu w Gulagu; Sztuka przetrwania: deportacje sowieckie z powiatu bielskiego 1940–1941: relacje zesłańców; Trochę szczęścia: dziesięć lat łagru i zesłania 1945–1955;*), wiary w Boga jako siły przetrwania (np. *Bo Ty jesteś ze mną: duchowe świadectwo z Syberii; Przeżyli Syberię, bo zawierzili Bogu!; Modlitwa otwiera niebo; Polscy zesłańcy w obronie wiary: Kościół katolicki w sowieckim Kazach-*

stanie w latach 1936–1990), wiary w odzyskanie wolności (np. *Droga lodowa: od zesłania do wolności – odyseja Polaków; Od stalinowskiego łagru i zbrojnego podziemia AK do polskiej wolności: wspomnienia z lat okupacji; Trudne etapy drogi do wolności: ze wspomnień zesłańców na Sybir (1940–46); Siła męstwa; Odzyskać przyszłość: wspomnienia z ucieczki przed totalitaryzmami*), ostatecznie ulgi (np. *Dotarłem nad Bajkał i wróciłem: wspomnienia z zsyłki na Sybir; Przetrwalem syberyjskie łagry; Przeżyłem sowiecką katorgę; Płytkie groby na Syberii: z Syberii do Afganistanu: prawdziwa historia ucieczki polskiego więźnia Gułagu; Przez Sybir do Polski; Z sowieckiej tajgi do polskich lasów*) i próby zapomnienia (np. *Gdy maluję, przestaję myśleć...: wspomnienia 1885–1943: Litwa – Polska – Rosja*). W tytułach można ujrzeć pragnienia życia (*Uchwycić życie: wspomnienia, dzienniki i listy 1930–1989*). Wypowiedzi sformułowane w postaci nagłówków (tytułów) odzwierciedlają rzeczywiste emocje ich autorów, również te wydobyte z przeszłości, które zdają się nie milknąć.

Tytuły korespondencji prywatnej ujawniają silne więzi rodzinne (np. *Ja bez Ciebie do Polski nie pojedę: korespondencja rodzeństwa Swianiewiczów z lat 1945–1946 (Wilno–Workuta, Workuta–Wilno); Tatusz wasz jest w Rosji...: listy kieleckich katyńczyków*).

We współczesnej literaturze faktu odnajdujemy refleksyjne studia (np. *Dysydenci: nieuleczalnie nieposłuszni*). W nekrografii zaś wpisują się takie tytuły, jak np. *Gdy nie-me groby przemawiają...: spuścizna katyńska; Spuścizna katyńska: zapiski znalezione w dole śmierci; Płytkie groby na Syberii; Życie i śmierć na Drodze Umarłych; Las Katyński: fakty i dokumenty; Pomnik pamięci ofiar Sybiru, Katynia, Smoleńska w Suchej Beskidzkiej; Historia jednej fotografii; Niespotkanie: Krasnojarsk mojego dziadka; Niezapomniani: miejsce przeznaczenia – Syberia*. Z tych ostatnich sformułowań wyziera czarny obraz Rosji – niszczycielskiej, unicestwiającej, zbrodniczej, ludobójczej, wampirycznej.

W grupie tytułów prac z zakresu krwawej historii najnowszej, niepowiązanej z dołą Polski i Polaków, ale relacjonowanej zarówno przez polskich, jak i niepolskich autorów, wizerunek Rosji jest równie pesymistyczny i ujemny – skalany jest bowiem wojnami czeczeńskimi (np. *Wolność albo śmierć: trzy relacje z wojen czeczeńskich; 186 szwów: z Czeczenii do Polski: droga matki; Mrówka w słoiku: dzienniki czeczeńskie 1994–2004; Las nie uprzędza; Wieże z kamienia*), wojną w Afganistanie (*Jak się zostaje albinosem: wojna w Afganistanie oczami sowieckiego żołnierza 1979–1981*), a dziś – pełnoskalową inwazją na Ukrainę (*Słownik wojny; Słownik wyrazów ratujących życie*).

Wizerunek Rosji z dominującym złem unaocznia się także w tytułach obcojęzycznych pozycji piśmienniczych na polski przełożonych, w tym wydawnictw popularnych i dokumentalistyce wspomnieniowej, m.in. autorów litewskich (np. *Szare śniegi Syberii*), brytyjskich (np. *Droga z kości: podróż do mrocznego serca Rosji*), czeskich (*Tak to zapamiętałem*) i oczywiście rosyjskich/radzieckich (np. *Moje zeznanie; Początki Gułagu: opowieści z Wysp Sołowieckich; Rosja w łagrze: świadectwo brawurowej ucieczki z sowieckiego „raju” u progu Wielkiego Terroru 1937 roku*). Podobne przedstawienie ma miejsce w tytułach przekładów rosyjskiej literatury pięknej (np. *Opowiadania kołymskie* Warłama Szałamowa; *Późna godzina: opowiadania emigracyjne i Nieszczęsne dni* Iwana Bunina; *Niegasnące światło: świadectwo więźnia pierwszego sowieckiego obozu koncentracyjnego* Borysa Szyriajewa), pamiętnikarstwa i literatury faktu (np. *Borys Bieriezowski: zapiski wisielca; Portrety z łagru* Michaiła Chodorkowskiego). W niczym

nie lepszy jest obraz uobecniający się w przetłumaczonej epistolografii pisarzy rosyjskich (np. *68 listów z piekła sowieckiego raju (1940–1944)* Georgija Efrona). Należy zauważyć, iż tłumacz jest współtwórcą bądź też nawet twórcą tytułu przekładu (rodzime tłumaczenia tytułów dzieł obcych często zawierają funkcjonalne modyfikacje semantyczne i mogą różnić się od pierwowzoru). A zatem tłumaczenie tytułu jest samo w sobie aktem kreatywnym (Lipiński 2002: 77).

W większości tytuły książek mówią odbiorcy, że Rosja to „imperium zła”, sugerują jej demoniczność, diabelskość i nieobliczalność. Tę konstatację egzemplifikują nazwy publikacji: *Demony Rosji* (podtytuły na okładce: „Zło w Rosji, i niestety również w Rosjanach, było jedynie uśpione. Wystarczyło niewiele, by na nowo zatriumfowało” oraz „Uśpione zło”); *Kłęska imperium zła: rok 1920; Wspomnienia z państwa antychrysta; Miasto biesów: czekając na powrót cara; Tam, gdzie nikt być nie chciał; [...] okruchy wspomnień z nieludzkiej ziemi; Rosja: kraj, w którym przyszłości nie przewidzisz; Zielone niebo w cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy: wspomnienia; Księga urodziwych: oblicza szaleńców bożych z Kaukazu i Powołża; Putin: źródła imperialnej agresji; Dwa światy: Moskwa – Nowy Jork – Waszyngton 1973–1986* i in.

W oczach obcojęzycznych (przede wszystkim zachodnich) twórców literatury popularnej Rosja jawi się jako piekielna, anormalna, ekstremalna, mafijna, o czym świadczą tytułowe komunikaty: *Jądro dziwności: nowa Rosja; Byłem ziemniaczanym oligarchą: jak prowadzić biznes w Rosji i nie zwariować; Ruski ekstrem do kwadratu: co zostało z mojej miłości do Moskwy?; Mafijne państwo Putina: współczesna Rosja oczami brytyjskiego korespondenta; W kraju Putina: życie w prawdziwej Rosji; Obudź się, Rosjo!: mój ojciec, Borys Niemcow, i jego spuścizna polityczna*. W tytułach reportażu polskiego można dostrzec również sugestię istnienia cywilizacyjnego kontrastu (np. *Pandriuszka. Rosja. Nic tutaj nie jest podobne do tego samego gdzie indziej; Rosja od kuchni: jak zbudować imperium nożem, chochlą i widelcem; Na dwóch kołach dookoła złotego Lenina; Wsjo wypito czyli Syberia dla początkujących; Głowę o mur Kremla: nowe fakty; Wowa, Wołodia, Władimir. Tajemnice Rosji Putina; Syberia, inny świat*), zaś we wspomnieniach Rosja postrzegana jest jako antycywilizacja i wprost bywa nazywana „światem półdzikim” (np. *Adolf Januszkiewicz: 24 lata zesłania na Syberii: pomiędzy „cywilizacją” a „światem półdzikim”*). Również w rozmowach naukowych Rosja nie wypadła dobrze (np. *Polska – Rosja: historia obsesji, obsesja historii*).

Zebrane tytuły publikacji zawierają sensualistyczne obrazy Rosji – przy jej odczuwaniu uruchamiają się różne zmysły, a więc wzroku (*Walka z wiatrakami: Kaukaz i Powołże oczami Don Kichota; Syberia w oczach dziecka-zesłańca; Syberia w oczach wygnańca; Syberia i rosyjska/radziecka północ: niekończąca się gra: zakrywanie – odsłanianie*), słuchu (*Stukot kół w naszych snach*), węchu (*Przypomnij mi zapach chleba*), smaku (*Gorzki smak; Sybiru Smak życia*), dotyku (*Dotyk syberyjskiej śmierci*). Ukazują też postrzeganie pozazmysłowe (np. *Uśmiech Boga*). Bywają opisy wskazujące na zaburzenia świadomości (np. *Biała gorączka*).

W niewielkiej części tytułów pojawiają się słowa-kлючe nazywające kategorie i symbole, a także cenne wartości. Sacrum dla cierpiętników – ofiar imperializmu bądź totalitaryzmu – stanowi ikona i chleb, a dokładnie kromka chleba (*Ikona z kawałkiem chleba i cebuli; Chleb stał się granicą: wspomnienia z łągrów; Przypomnij mi zapach chleba; Kromka chleba: poruszające wspomnienia z syberyjskiego zesłania: powrót po*

70 latach na miejsce zsyłki). W wypowiedziach tytułowych bywa też wykorzystana symbolika okrucha (*Okruszyny z Syberii; ... okruchy wspomnień z nieludzkiej ziemi*).

Jak wspomniano na początku rozważań, tytuły ujawniają również fascynacje Rosją – przyrodą, kulturą, przestrzenią geograficzną, a w związku z tym – ekstremum. Całkiem sporo zanotowano relacji podróżniczych o różnorodnym charakterze i formie. Jeśli na przykład wybrana trasa pokonywana jest rowerem, to w tytule książki podkreśla się zmagania, przełamywanie trudności, ujarzmianie natury i surowej (odmiennej, bo ekstremalnej) rzeczywistości (np. *Pojedynek z Syberią; Przez Syberię na gapę: 4500 km zimą rzeką – 100 dni samotnie w pontonie; Moja dzika Syberia: podróż najdłuższą koleją świata przez mroźną Syberię*). Często eskapada zgodnie z planem odbywa się śladami tułaczek rodzin (np. *Ach, Syberia, Syberia...; Gdzie kończy się Rosja; Połowinka: rowerem na Ural, do miejsca zesłania ojca, wspomnienia ojca, wspomnienia córki; Przez dziki Wschód: 8000 km śladami słynnej ucieczki z gułagu; Rowerem przez mrozy Jakucji: wyprawa „drogami pamięci”; Syberia raz jeszcze: rowerem z Kazachstanu do Polski szlakiem powrotu z zesłania*). Niekiedy dokonywane są turpistyczne opisy miejsc, np. poradzieckich miast (np. *Krasnojarsk zero*). Zdarzają się oczywiście tytuły neutralne (np. *Podróż po Kraju Ussuryjskim: 1867–1869; Bajkał: tam i z powrotem; Kaliningrad bez wizy; Mój rok na Syberii; Syberia 2012: dziennik podróży; Motocyklem nad Bajkał; Rower góral i na Ural: dziennik z wyprawy na Ural Polarny; Wyprawa psim zaprzęgiem przez Kamczatkę; Rosja poza Rosją: Kirgistan, Kazachstan, Daleki Wschód; Transsyberyjska: drogą żelazną przez Rosję i dalej; Kamczatka czyli Jak pozyskać ruskiego niedźwiedzia*). Jedynie w nielicznych wypadkach tytuły kodują emocje pozytywne (np. *Hajer jedzie do Soczi: Rowerzyści wszystkich krajów łączcie się!; Berezyna: o męskiej przyjaźni, podróżach motocyklem i micie Napoleona; To jest taki Russian style!: 12 000 kilometrów na kraniec Rosji... i z powrotem; Po drugiej stronie Uralu: fascynująca relacja z podróży autostopem przez Ukrainę i Rosję*), ukazują przewartościowanie (np. *Sybir bez przekleństw: podróż do miejsc zesłania Marszałka Piłsudskiego; Sybir wspomnień; Kresy, Syberia, Śląsk: bez nienawiści*), a nawet uzewnętrzniają widzenie dalekiego świata w kategoriach mistyki (np. *Dobra krew: w krainie reniferów, bogów i ludzi; Patrząc na Wschód: przestrzeń, człowiek, mistycyzm; Tajga: niedźwiedzim tropem: refleksje i fotografie; Bajkał: opowieści o Świętym Morzu*) i egotycznej drogi do poszukiwania siebie (*Donikąd: podróże na skraj Rosji; Przebłysk: dookoła świata, dookoła siebie*). Spotyka się tytuły reportażu podróżniczych operujące metaforą barwną (np. *Gdzie narozrabiał kruk: wyspiarski świat Sachalina i Kuryłów*) bądź wręcz ascetyczną (np. *Wołoka; Wilczy notes*). W kilku ostatnich przypadkach zastosowanie znalazły konstrukcje złożone, w których każdy z komponentów wprowadza inny obraz, uruchamiając w istocie odmienne domeny pojęciowe, a tym samym odmienne asocjacje.

Wyważone są tytuły publikacji opisujących doświadczenia misyjne (np. *Misja na Syberii: z aneksem „Zapiski podróżne” od naocznego świadka; Syberia w obrazkach: komiksy misyjne; Wyjazdy misyjne*).

Jak widać, obraz Rosji podróżniczej nie jest bynajmniej jednolity ani jednoznaczny. Tu Rosja jawi się częściej jako wielka, nieokiełznana, przyrodniczo zasobna, kusząca, pobudzająca zmysły, a przy tym magiczna, ale też i mamiąca kraina. Natomiast jej drugie oblicze jest nieludzkie i antyludzkie, o czym mówią m.in. „drogi pamięci” i – wcześniej cytowana – „Droga Umarłych”.

Uwagę zwracają również nazwy serii wydawniczych – także i one bywają wymowne. Warto przytoczyć przynajmniej niektóre z nich: „Biblioteka Zesłańca”, „Biblioteka Katyńska”, „Biblioteka «Wołania z Wołynia»”, „Ekstremum”, „Losy”, „Ludowa Biblioteka Niepodległości”, „Opowieści Człowieka Znikąd”, „Prawdziwe Historie”, „Tak Było... Sybiracy”, „Wspomnienia i Relacje”, „Z Nieludzkiej Ziemi”, „Z Rękopisów”, a także „Archiwum Pamięci Świadków i Świadcstw Historii”, „Arkana Historii”, „Karty Historii”, „Kresy w Polskich Pamiętnikach i Listach (1795–1918)”, „Literatura Faktu”, „Pamięć i Przyszłość”, „Świadcstwa XX Wiek”, „Tematy «Karty»”, „Terra Incognita”, „Z Prywatnych Kolekcji Pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie”. Gama wymienionych tytułów reprezentujących publikacyjne serie dokumentacyjne świadczy o tym, że wpisują się one na dobre w pamięć zbiorową – pamięć narodową, stając się niezbędnym elementem naszej wyobraźni historycznej. Jako zbiór relacji biograficznych świadków współtworzą historię mówioną.

Konkluzje

Na podstawie zebranych tytułów publikacji zrekonstruowano obraz Rosji, który okazuje się w dużej mierze pejoratywny, negatywny, antycywilizacyjny. W wypowiedziach tytułowych Rosja utrwalona została jako diaboliczna, nieobliczalna, zatrważająca, barbarzyńska i antyświatowa – w wymiarze historycznym, cywilizacyjnym i ogólnoludzkim. Jedynie fragmentarycznie pozytywny wizerunek Rosji wyziera z części (głównie współczesnej) literatury podróżniczej – odnosi się on do przyrody i geografii kraju, imponującej, a jednocześnie surowej i nieprzewidywalnej, darwinistycznej, w sumie nieprzyjaznej.

Analiza zgromadzonego materiału prowadzi do wniosku, że wypowiedzi tytułowe tworzą isticie spójną wizję Rosji – Rosji destrukcyjnej, nieobliczalnej i niszczyielskiej. Zrekonstruowany obraz świata jest w istocie obrazem antyświata.

Sposób rejestracji materiału bibliograficznego

Podstawowym źródłem ekscerpcji adresów bibliograficznych były katalogi bibliotek polskich. Dla potrzeby niniejszego opracowania (wykazu) wykorzystano również zamieszczone w tych katalogach opisy bibliograficzne oraz informacje na temat poszczególnych utworów (gatunek, forma, zawartość, tematyka). Dodatkowo przeprowadzona została kwerenda tekstowa, w wyniku której uzyskano informacje o kolejnych tytułach. Pomocne okazały się też noty wydawnicze konkretnych publikacji. Przedstawione w wykazie pozycje były wydawane głównie w Polsce, ale sporadycznie także za granicą przez autorów bądź redaktorów polskich, lub przynajmniej we współpracy z polskimi ośrodkami badawczymi bądź ośrodkami kultury. Przykładem tych ostatnich jest seria wydawnicza „Biblioteka Polsko-Syberyjska” (Польско-Сибирская Библиотека).

W procesie konfigurowania wykazu zachowano porządek chronologiczny, co oznacza, że pozycje słownikarskie pogrupowano według roku ich wydania. W poszczególnych odcinkach czasowych publikacje uszeregowano alfabetycznie według

nazwisk autorów lub redaktorów zgodnie z kolejnością liter alfabetu polskiego. Nazwiska współtwórców podaje się po tytule utworu. Tytuły pozycji w alfabetach innych aniżeli łaćński przytacza się w transkrypcji, stosowanej w procedurze katalogowania bibliotecznego. W miejscu opisu bibliograficznego zamieszczono nazwę wydawcy, instytucji wydawniczej lub jej oddziału. W adresie bibliograficznym uwzględniono również kolejność wydania, nazwę serii i liczbę stron (wyjątek stanowią niektóre publikacje w wersji elektronicznej online). Po adresie bibliograficznym, zwykle w nawiasach kwadratowych, umieszcza się informacje dodatkowe dotyczące zawartości publikacji, tytułu okładkowego, zapisów dodatkowych na stronach przytytułowych, informacje o innym tytule pierwszego / poprzedniego wydania bądź oryginału, ewentualnie o tytule ujednoliconym oraz adnotacje informujące o przeznaczeniu lub typie publikacji dla określonego odbiorcy.

Bibliografia / References

- Anusiewicz, J. (1994). *Lingwistyka kulturowa: zarys problematyki*. Acta Universitatis Wratislaviensis, 1672. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Anusiewicz, J., Dąbrowska, A., Fleischer, M. (2000). *Językowy obraz świata i kultura: projekt koncepcji badawczej*. W: Dąbrowska, A., Anusiewicz, J. (Red.). *Język a kultura*. T. 13. Acta Universitatis Wratislaviensis, 2218. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego: 11–44.
- Barmiński, J. (Red.). (1999). *Językowy obraz świata*. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Dąmbska-Prokop, U. (Red.). (2000). *Mała encyklopedia przekładoznawstwa*. Częstochowa: Educator.
- Lipiński, K. (2002). *Mity przekładoznawstwa*. Kraków: Wydawnictwo Egis.
- Maćkiewicz, J. (1999). Co to jest „językowy obraz świata”. *Etnolingwistyka: Problemy Języka i Kultury*, t. 11: 7–24.
- MEP: (2000). *Tytuł i tłumaczenie*. W: *Mała encyklopedia przekładoznawstwa*. Częstochowa: Educator: 280–284.
- Nowak, M. (2017). Tłumacz jako autor tytułów filmów i seriali. *Białostockie Archiwum Językowe*, 17: 151–161. DOI: 10.15290/baj.2017.17.09.
- Rutkiewicz-Hanczewska, M. (2013). *Genologia onimiczna. Nazwa własna w płaszczyźnie motywacyjno-komunikatywnej*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Wojan, K. (2010). *Wstęp do badań wieloznaczności leksemów w ujęciu kontrastywnym*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.

WYKAZ BIBLIOGRAFICZNY PRAC ZA LATA 2011–2023

2011

- Adamowicz, Aleś, Granin, Danił. *W obłożonym Leningradzie: dramatyczne wspomnienia*. Przeł. z ang. Anna Wrzosek. Warszawa: Dom Wydawniczy „Bellona”, 2011. Ss. 200, [1], s. tabl. [16]. [Tyt. ujedn.: *Blokadnaâ kniga* / Блокадная книга; tyt. przekł.: *Leningrad under siege: first-hand accounts of the ordeal*, 2007].
- Andreoli, Èmil'. *Iz Polši v Sibir': dnevnik plennogo 1863–1867 = De Pologne en Sibérie: journal de captivité 1863–1867*. Per. s fr. A. S. Gulina. Seria Sibirskâ Biblioteka. Čita: Èkspress-izdatel'stvo, 2011. Ss. 329, [3], s. tabl. [61] [Андреоли Эмиль. *Из Польши в Сибирь: дневник пленного 1863–1867*. Пер. с фр. А. С. Гулина. Серия Сибирская Библиотека. Чита: Экспресс-издательство. С. 329, [3], с. табл. [61]].
- Arsenjew, Władimir K. *W Ussuryjskim Kraju*. Przeł. Ewa Skórska. Seria Podróże Retro. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2011. Ss. 414, [1]. [Tyt. ujedn.: *Po ussurijskomu kraiu* / По уссурійському краю].
- Borowik, Bohdan. *Dotyk syberyjskiej śmierci: wspomnienia z głębi syberyjskiej tajgi*. [Ryc. i zdj. Barbara Procka]. Wyd. nowe. Pszczyna: Bell Publishing, 2011. Ss. 255.
- Buczma, Józef. *Przez Sybir do Polski*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 2011. Ss. 139.
- Bukowy, Tadeusz. *Z łagru na Sybir: wspomnienia z więzień, łagrów i zesłania na Sybir: 9. V. 1945 r. do 29. XII. 1955 r.* Wrocław: [s.n.], 2011. Ss. 542, [2].
- Czarnecki, Władysław Antoni. *Wspomnienia sapersa z 5 Dywizji Syberyjskiej ps. „Kotwicz” 1918–1921*. Oprac. i red. nauk. Jan P. Wiśniewski. Wrocław: Franciszkańskie Wydawnictwo św. Antoniego, 2011. Ss. 162, [12].
- Duklewski, Andrzej. *Okruszyny z Syberii*. Wyd. 2. Siedlce: Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Diecezji Siedleckiej, 2011. Ss. 175, s. tabl. [16].
- Hrebnicka, Małgorzata. *Stanisław Doktorowicz-Hrebnicki: życie i podróże geologiczne w świetle dzienników żony*. Seria Wokół Geologii. Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, 2011. Ss. 187.
- Hugo-Bader, Jacek. *Dzienniki kołymskie*. Seria Reportaż. Wyd. 1. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2011. Ss. 317, [3].
- Jaworowska, Mirosława. *Golgota i wybawienie: dzieci Pahiatua od Syberii do Nowej Zelandii: cztery pory roku jak cztery pory życia*. Fot. Krzysztof Pfeiffer. Warszawa; Gdańsk: Studio Jeden, 2011. Ss. 248.
- Kikiewicz, Zbigniew. *Refleksje Sybiraka: Sybir, front a polityka*. Wyd. 4 popr. Bydgoszcz: Wydawnictwo Tekst Sp. z o.o., [między 2011 i 2019]. Ss. 98.
- Kolenda, Piotr. *Na dwóch kołach dookoła złotego Lenina*. Jastrzębie Zdrój: Wydawnictwo Black Unicorn, 2011. Ss. 65, [2].
- Koperski, Romuald. *Syberia: Zimowa Odyseja*. Gdańsk: Grafex Centrum Poligrafii, 2011. Ss. 333, [2], s. tabl. [48].
- Koperski, Romuald. *Syberia: Zimowa Odyseja*. Wyd. 2. Gdańsk: Grafex Centrum Poligrafii, 2011. Ss. 333, [2], s. tabl. [48].
- Koperski, Romuald. *Pojedynek z Syberią*. Wyd. 5 w nowym składzie uzupeł. o nowe fotografie. Gdańsk: Grafex Centrum Poligrafii, 2011. Ss. 326, s. tabl. [48].

- Koperski, Romuald. *Przez Syberię na gapę*. Wyd. 3 zm. Gdańsk: Grafix Centrum Poligrafii, 2011. Ss. 365, s. tabl. [48]. [Na okł. podtyt.: „4500 km dziką rzeką – 100 dni samotnie w pontonie”].
- Kurczab-Redlich, Krystyna. *Pandrioszka. Rosja. Nic tutaj nie jest podobne do tego samego gdzie indziej*. Wyd. 3. Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2011. Ss. 298, [1], [8].
- Littell, Jonathan. *Czeczenia, rok III*. Przeł. Małgorzata Kozłowska. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2011. Ss. 182, [3].
- Mędrak, Janina. *Trudne etapy drogi do wolności: [ze wspomnień zesłańców na Sybir (1940–46)]*. Wyd. 2 uzup. Dębica; Rzeszów: Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, 2011. Ss. 170.
- Na Wschód z NKWD: Lwów – Tas-Bulak, 1940–1946*. Wspomnienia i zapiski deportowanych Marii, Heleny i Łucji Nuckowskich. Oprac. Andrzej Obrębski. Seria Bibliotheca Iagellonica. Fontes et Studia, t. 22. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2011. Ss. 271.
- Niebelski, Eugeniusz. *Tunka: syberyjskie losy księży zesłańców 1863 roku*. Seria Biblioteka Zesłańca, t. 24. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2011. Ss. 394, s. tabl. [40].
- Obleżone*. [Wybór i oprac. red. Agnieszka Knyt. Tł. z ros. Agnieszka Knyt, Elwira Milewska-Zonn]. Seria Tematy „Karty”. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2011. Ss. 194, [1].
- Paszkowski, Wincenty. *Symbolika Workuty: refleksje poobozowe*. Notą biograficzną i zarysem historycznym opatrzył Andrzej Paszkowski; rewizji tekstu dokonał Jerzy Wojtczak-Szyszkowski. Białystok: Wydawnictwo „Buk”, 2011. Ss. 120.
- Pietkiewicz, Tadeusz. *Ju-651: więzień łagrów Workuty*. Seria Z Nieludzkiej Ziemi, t. 11. Lublin: Norbertinum, Wydawnictwo, Drukarnia, Księgarnia, 2011. Ss. 137, [1], s. tabl. [8].
- Przebinos, Stefan. *Obrazy wspomnień*. Białystok: Temida 2, 2011. Ss. 278.
- Przymusowa podróż w nieznanie: wspomnienia Sybiraków*. [Oddział Związku Sybiraków w Koszalinie]. Koszalin: Dyrekcja Szkół Niepublicznych „Czapłówka”, 2011. Ss. 77.
- Rawicz, Sławomir. *Długi marsz*. [Ze wstępem Sebastiana Jungera. Oprac. i red. anon. przekł. z j. ang. Leszek Rybicki. Przekł. wstępów i posł. Maciej Świerkocki]. Seria Ekstremum. Wyd. 5. Gdańsk: Wydawnictwo „Gord”, 2011. Ss. 271, [1]. [Tyt. ujedn.: *Long walk*].
- Rawicz, Sławomir. *Długi marsz*. [Ze wstępem Sebastiana Jungera. Oprac. i red. anon. przekł. z j. ang. Leszek Rybicki. Przekł. wstępów i posł. Maciej Świerkocki]. Seria Ekstremum. Wyd. 6. Gdańsk: Wydawnictwo „Gord”, 2011. Ss. 271, [1]. [Tyt. ujedn.: *Long walk*].
- Sepetys, Ruta. *Szare śniegi Syberii*. Przeł. Joanna Bogunia i Dawid Juraszek. Warszawa: Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, 2011. Ss. 326, [2].
- Szałamow, Wałam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2011. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie rassказы / Колымские рассказы*].
- Stocka, Jadwiga. *Moja syberia: wspomnienia z okresu okupacji sowieckiej 1939–1941 r. i wywozu na Sybir 1941–1946 r.* Wyd. 2 popr. i uzup. Kielce: [nakł. rodziny], 2011. Ss. 266. [Wyd. 1 pt.: *Wspomnienia z Syberii 1939–1946 r.*].

- Szafranko, Jerzy Karol. *Quo Vadis Sybiraku?: cukierki Stalina*. Olsztyn: Studio Wydawnicze Edycja, 2011. Ss. 275.
- Taylor, Jeffrey. *Mordercy w mauzoleach: między Moskwą a Pekinem*. Tł.: Klaudyna Michałowicz, Julita Mastalerz. Seria Bieguny. Warszawa: Carta Blanca. Grupa Wydawnicza PWN, 2011. Ss. 415, [1].
- Terzani, Tiziano. *Dobranoc, panie Lenin!* Przeł. Katarzyna Skórska, Marcin Wyrembelski. Seria Naokoło Świata. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2011. Ss. 574, [1].
- Thubron, Colin. *Po Syberii*. Przeł. Dorota Kozińska. Seria Orient Express. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2011. Ss. 375, [4]. [Tyt. ujedn.: *In Siberia*].
- Wacław Sieroszewski: *zesłaniec, etnograf, literat, polityk*. [Oprac. red. Agnieszka Cieniawa]. Uniwersytet Wrocławski. Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej, Polska Akademia Nauk – Instytut Historii Nauki, Stowarzyszenie „Wspólnota Polska”. Seria Z Prac Ośrodka Badań Wschodnich Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego. Wrocław: Wydawnictwo Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego, 2011. Ss. 432, k. [1].
- Wiatr-Partyka, Stanisława. *Zapomniana melodia czyli Lacrimoso Polski*. Tarnów: Muzeum Okręgowe, 2011. Ss. 126.
- Wicher, Adam. *Wsjo wypito czyli Syberia dla początkujących*. Szczecin: Wydawnictwo My Book Creative Media, 2011. Ss. 142.
- Wilk, Mariusz. *Tropami rena*. Seria Dziennik Północny. Wyd. 2. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, dr. 2011. Ss. 184, [8].
- Wilk, Mariusz. *Wołoka*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2011. Ss. 252, [4].
- Wiśniewski, Jarosław. *Walka z wiatrakami: Kaukaz i Powołże oczami Don Kichota*. Seria Opowieści Człowieka Znikąd, t. 5. Białystok: Wydawnictwo „Buk”, 2011. Ss. 232, s. tabl. [8].
- Wiśniewski, Jarosław. *Księga urodziwych: oblicza szaleńców bożych z Kaukazu i Powołża*. Seria Opowieści Człowieka Znikąd, t. 6. Białystok: Wydawnictwo „Buk”, 2011. Ss. 184, s. tabl. [8].
- Wiśniewski, Jarosław. *Syberia w obrazkach: komiksy misyjne*. Seria Opowieści Człowieka Znikąd, t. 6. Białystok: Wydawnictwo „Buk”, 2011. Ss. 238, s. tabl. [4].
- Wolność albo śmierć: trzy relacje z wojen czeczeńskich*. Zebr., przetł. i oprac. Radosław Januszewski. Stowarzyszenie Polsko-Czeczeński Ośrodek Dokumentacyjno-Informacyjny Iczkeria im. Asłana Maschadowa. Seria Ośrodek Iczkeria. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Volumen”, 2011. Ss. 197, [2].
- Wspomnienia pisane głodem...: relacje członków Związku Sybiraków w Stargardzie zesłanych w czasie II wojny światowej do ZSRR*. Wstęp, wybór i oprac. Jolanta Aniszewska. Seria Archiwum Pamięci Świadców i Świadectw Historii, t. 1. Stargard: Muzeum, 2011. Ss. 260.
- Ziółkowski, Jerzy. *Syn granatowego*. [S.l.]: nakł. aut., 2011. Ss. [14], 238 + 1 dysk opt. (CD-ROM).

2012

- Benjamin, Walter. *Dziennik moskiewski*. Przedm. Gershom Scholem. Przeł. Bogdan Baran. Warszawa: Wydawnictwo Aletheia, 2012. Ss. 228, [3], s. tabl. [16]. [Tyt. ujedn.: *Moskauer Tagebuch*].

- Bunin, Iwan. *Późna godzina: opowiadania emigracyjne i Nieszczęsne dni (dziennik z lat 1918–1919)*. Wybór, przekłady i komentarze Renaty Lis. Seria Wielcy Pisarze w Nowych Przekładach. Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 2012. Ss. 359, [1].
- Dimbleby, Jonathan. *Rosja: podróż do serca kraju i narodu*. Przeł. Tomasz Bieroń. Seria Człowiek Poznaje Świat. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2012. Ss. 578, [1], s. tabl. [16]. [Tyt. ujedn.: *Russia: a journey to the heart of a land and its people*].
- Dorman, Oleg. *Lilianna Łungina słowo w słowo: życie Lilianny Łunginej opowiedziane przez nią samą w filmie Olega Dormana*. Przeł. Karolina Romanowska. Seria Fortuna i Fatum. Wyd. 1. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B., 2012. Ss. 509, [3].
- Figes, Orlando. *Posłij chociaż słowo: opowieść o miłości i przetrwaniu w Gulagu*. Przeł. Władysław Jeżewski. Warszawa: Wydawnictwo „Magnum”, 2012. Ss. 413, [1], s. tabl. [8].
- Grzywaczewski, Tomasz. *Przez dziki Wschód: 8000 km śladami słynnej ucieczki z gulagu*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2012. Ss. 439, [4].
- Hermanowicz, Józef. *Przeżyłem sowieckie łagry: wspomnienia: Chiny – Sybir – Moskwa*. Przeł. Jan Józefowicz. Seria Losy. Wyd. 2. Warszawa: Promic – Wydawnictwo Księży Marianów, 2012. Ss. 378, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kitaj – Sybir – Moskwa / Kumaŭ – Cибирь – Москва*].
- Hlebowicz, Adam. *Kaliningrad bez wizy*. Gdańsk: Wydawnictwo Oskar, 2012. Ss. 187, [1].
- Hugo-Bader, Jacek. *Dzienniki kołymskie*. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2012. 1 płyta CD (8 godz. 58 min). [Czytają: Jacek Hugo-Bader, Joanna Szczepkowska, Adam Ferency].
- Hugo-Bader, Jacek. *Dzienniki kołymskie*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Rusczyca. Warszawa: [s.n.], 2012. 1 karta pamięci SDHC. [Nagrano na podst. publikacji Wydawnictwa Czarne, Wołowiec 2011. Czyta: Henryk Pijanowski].
- Jagielski, Wojciech. *Wieże z kamienia*. Wyd. 1 (2). Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, 2012. Ss. 339, [5].
- Jałowicki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowicki]. Wyd. 1 w tej ed. [Red. nowej ed. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2012. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Jastrzębski, Bartosz, Morawiecki, Jędrzej. *Krasnojarsk zero*. Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 2012. Ss. 352, [3], s. tabl. [24].
- Jaworowska, Mirosława. *Salvation from the land of torment: Polish children od Pahiatua – from Siberia to New Zealand*. [Transl. Stanisław Manterys]. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, [2012]. Ss. 194. [Tyt. ujedn.: *Golgota i wybawienie*].
- Kiersnowska, Jefrosinia. *Ile wart jest człowiek*. Z ros. przeł. Wiesława Karaczewska, Ewa Niepokólczycka, Ewa Rojewska-Olejarczuk. [Il. Jefrosinia Kiersnowska]. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki” – Weltbild Polska, 2012. Ss. 670, [1].
- Kurczab-Redlich, Krystyna. *Głową o mur Kremla: nowe fakty*. Seria Terra Incognita. Wyd. 2 popr. i rozsz. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B., 2012. Ss. 638, [2].
- Lepecki, Mieczysław. *Sybir bez przekleństw: podróż do miejsc zesłania Marszałka Piłsudskiego; Sybir wspomnień*. [Red. Małgorzata Pilecka]. Łomianki: Wydawnictwo

- LTW, 2012. Ss. 297, [3]. [Edycję oprac. na podst.: *Sybir bez przekleństw*, Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze Rój, 1934; oraz *Sybir wspomnień*, Lwów: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, 1937].
- Lipiecka, Teresa. *Przeżyli Syberię, bo zawierzyli Bogu!*. Wyd. 2. Wrocław: Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Arka”, 2012. Ss. 298.
- Łonyszyn, Przemysław. *Sybiracy gminy Rewal*. Seria Pod Latarnią... Najjaśniej: Zeszyty Historyczne Gminy Rewal, nr 1. Rewal: Gminny Ośrodek Kultury, 2012. Ss. 106, [1], k. tabl. [1].
- Mole, John. *Byłem ziemniaczanym oligarchą: jak prowadzić biznes w Rosji i nie zwariować*. Tł. Ewa Kleszcz. Seria Bieguny. Warszawa: Carta Blanca. Grupa Wydawnicza PWN, 2012. Ss. 280, [1].
- Mulina, Svetlana Anatol'evna. *Migranty ponevole: adaptaciâ ssyl'nyh učastnikov Poł'sko-go vosstaniâ 1863 goda v Zapadnoj Sibiri*. Otv. red. A. V. Remnev. Seria Poł'sko-Sibirskâ Biblioteka, 2. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2012. Ss. 199, [1], s. tabl. [8] + płyta CD [Мулина, Светлана Анатольевна. *Мигранты поневоле: адаптация ссыльных участников Польского восстания 1863 года в Западной Сибири*. Otv. ред. А. В.Ремнев. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 2. Санкт-Петербург: Издательство «Алетей», 2012. С. 199, [1], с. табл. [8] + CD].
- Niedźwiedzki, Zbigniew. *W piekle zesłania: tutaj będziecie żyć, pracować i tu zdechniecie!*. Szczecinek: Fundacja „Nasza Przyszłość”. Oddział, 2012. Ss. 326.
- Nowak, Andrzej. *Historie politycznych tradycji: Piłsudski, Putin i inni*. Seria Arkana Historii. Wyd. 2. Kraków: Wydawnictwo „Arcana”, 2012. Ss. 406.
- Nowicki, Zdzisław. *Ikona z kawałkiem chleba i cebuli: wspomnienia polskiego ambasadora na Wschodzie*. [Red. Justyna Grzegorzczuk]. Seria Człowiek Poznaje Świat. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2012. Ss. 410, s. tabl. [48]. [Teksty zamieszczone w książce ukazywały się w miesięczniku „W Drodze” w l. 1999–2006].
- Pamięci bliskich*. Cz. 2. [Zespół red. Mirosława Aleksandrowicz, Barbara Gawlicka]. Stowarzyszenie Rodzina Katyńska w Olsztynie. Olsztyn: Wydawnictwo „Antykw”, 2012. Ss. 111, s. tabl. XXXII.
- Polska mozaika syberyjska*. Red. i słowo wiążące Kazimierz Buczek. Krosno: Wydawnictwo i Handel Książkami „KaBe”, 2012. Ss. 126.
- Poolman, Jeremy. *Droga z kości: podróż do mrocznego serca Rosji*. Tł. Justyna Grzegorzczuk. Seria Człowiek Poznaje Świat. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2012. Ss. 333, [2].
- Reid, Anna. *Leningrad: tragedia oblężonego miasta 1941–1944*. Przeł. Wojciech Tyszka. Wyd. 1. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2012. Ss. 629, [2].
- Reitschuster, Boris. *Ruski ekstrem do kwadratu: co zostało z mojej miłości do Moskwy?* Tł. Sylwia Miłkowska. Seria Bieguny. Warszawa: Carta Blanca, 2012. Ss. 237, [1].
- Szałamow, Wałam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2012. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie rassказы / Колымские рассказы*].
- Skopek, Magdalena. *Dobra krew: w krainie reniferów, bogów i ludzi*. [Aut. tekstu i zdj.] Magdalena Skopek. Wyd. polskie. Warszawa: Dom Wydawniczy PWN, 2012. Ss. 375, [1].

- Skwarska, Bełła-Chan. *Urodziłam się nad Bajkałem*. Warszawa: Wydawnictwo MWK, 2012. Ss. 223, [17].
- Sobczak, Jan. *Zmierzch ery Gorbaczowa i triumf Jelcyna: mój znikający świat...* (z „Dziennika moskiewskiego” 1990–1992). Przedm. Eugeniusz Duraczyński. Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, 2012. Ss. 845, [3], s. tabl. [8].
- Sołoniewicz, Iwan. *Rosja w obozach koncentracyjnych*. T. 1. Z upoważnienia autora przetł. Dębicki Stanisław. Komorów: Wydawnictwo Antyk – Marcin Dybowski, [2012]. Ss. 296. [Tyt. ujedn.: *Rossiâ v konclagere / Россия в концлагере*].
- Sołoniewicz, Iwan. *Rosja w obozach koncentracyjnych*. T. 2. Z upoważnienia autora przetł. Dębicki Stanisław. Komorów: Wydawnictwo Antyk – Marcin Dybowski, [2012]. Ss. 246. [Tyt. ujedn.: *Rossiâ v konclagere / Россия в концлагере*].
- Sutkus, Bruno. *Snajper: z frontu wschodniego na Syberię*. Przeł. Marcin Jojko. Poznań: Vesper, 2012. Ss. 258, [22].
- Suworow, Wiktor. *Akwarium*. Przeł. Andrzej Mietkowski. Wyd. 1 w tej ed. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2012. Ss. 333, [1]. [Tyt. ujedn.: *Akwarium / Аквариум*].
- Śliwowska, Wiktoria. *Historyczne peregrynacje: szkice z dziejów Polaków i Rosjan w XIX wieku*. Do druku przygotowała Anna Brus. Warszawa: Instytut Historii PAN, 2012. Ss. 494, s. tabl. [2].
- Wilk, Mariusz. *Lotem gęsi*. Seria Dziennik Północny. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2012. Ss. 204, [4].
- Wilk, Mariusz. *Wilczy notes*. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2012. Ss. 216, [3].
- Wilk, Mariusz. *Dom nad Oniego*. Seria Dziennik Północny. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2012. Ss. 204, [2].
- Zinovieff, Sofka. *Czerwona Księżniczka*. Przeł. z ang. Sławomira Kaczmarek. Wyd. 2. Warszawa: Dom Wydawniczy „Bellona”, 2012. Ss. 255, s. tabl. [24]. [Poprz. wyd. pt.: *Tajemnice carskiego dworu: zapiski Czerwonej Księżniczki*].
- Ziolkowska-Boehm, Aleksandra Kaia. *Heroine of the 1944 Warsaw Rising*. Transl. by Alla Makeeva-Roylance. Lanham [etc.]: Lexington Books, 2012. Ss. XIII, [1], 195, s. tabl. [12]. [Tyt. ujedn.: *Kaja od Radostawa czyli Historia Hubalowego krzyża*].

2013

- Bereźniewicz, Irena. *Hands across the precipice: encounters in Siberia and Asia, 1940–1942*. Ed. 2. Wrocław: Wydawnictwo „Apis”, Andrzej Piotr Szyndrowski, 2013. Ss. 269, [3].
- Boryczka, Robert. *Uśmiech Boga*. Lublin: Wydawnictwo „Pojednanie”, Andrzej Gandecki, 2013. Ss. 223.
- Brąkowski, Zdzisław. *Syberia, inny świat*. Szczecin: Wydawnictwo „My Book”, Przemysław Włodarski, 2013. Ss. 175.
- Czaplicka, Maria. *Mój rok na Syberii*. Red. nauk. i wprowadzenie Grażyna Kubica. Tł. Hanna Kossak-Nowocień. Seria Etnografia Ocalona. Toruń: Muzeum Etnograficzne im. Marii Znamierowskiej-Prüfferowej, 2013. Ss. 193, [2].
- Dlaboga, Adrian. *Dziennik podróży*. Warszawa: Sowa, 2013. Ss. 147. [Tyt. okł.: *Syberia 2012: dziennik podróży*].

- Frazier, Ian. *Podróże po Syberii*. Z ang. przeł. Jerzy Korpanty. Warszawa: Świat Książki, 2013. Ss. 714, [3], s. tabl. [8]. [Tyt. ujedn.: *Travels in Siberia*].
- Granin, Daniłł. *Mój lejtnant: wspomnienia obrońcy Leningradu*. [Przeł. Galina Palacz, Andrzej Palacz]. Warszawa: Inicjał Andrzej Palacz, 2013. Ss. 251, [2]. [Tyt. ujedn.: *Moj lejtenant / Мой лейтенант*].
- Grzyb, Andrzej. *Podróże po krańcach mapy – od Syberii po Norwegię*. Fot. aut. i uczestnicy wyprawy. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2013. Ss. 111, [1].
- Jadczak, Stanisław. *Historia sybiraków z Chmielowa*. Chmielów: Oficyna Wydawnicza Dziennikarzy Express Press, 2013. Ss. 64.
- Jałowiecki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowiecki]. Wyd. 2 w tej ed. [Red. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2013. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemianstwa*].
- Januskiewicz, Adolf. *Listy ze stepów kirgiskich i dziennik podróży*. Oprac. Halina Geber. Seria Biblioteka Zesłańca, t. 28. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2013. Ss. 296, s. tabl. [9]. [Zawiera słownik kazachskich imion własnych, rodów i nazw geograficznych, słownik wyrazów i zwrotów kazachskich].
- Jastrzębski, Maciej. *Matrioszka Rosja i Jastrząb*. Gliwice: Wydawnictwo Helion/Editio, 2013. Ss. 284.
- Kapuściński, Ryszard. *Imperium*. Wyd. 19. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2013. Ss. 361, [3].
- Kazimirčak-Polonskaâ, Elena Ivanovna [Казимирчак-Полонская, Елена Ивановна]. *Modlitwa otwiera niebo / monachini Helena (Połońska)*. [Przeł. monachini Eudokia (Halina Lachocka)]. Białystok: Orthdruk, 2013. Ss. 233, [6].
- Koczyna, Jelena, Bergholc, Olga, Ginzburg, Lidia. *Oblężone*. Wybór i oprac. Agnieszka Knyt. Tł. z ros. Agnieszka Knyt, Elwira Milewska-Zonn. Seria Karty Historii; Literatura Faktu PWN. Wyd. 2. Warszawa: Ośrodek Karta : Dom Wydawniczy PWN, 2013. Ss. 207. [Zawiera: Jelena Koczyna, *Dziennik czasu blokady*; Olga Bergholc, *Zakazany dziennik*; Lidia Ginzburg, *Zapiski człowieka oblężonego*].
- Kowalski, Leon. *Chleb stał się granicą: wspomnienia z łagrów*. [Oprac. i red. Maria Polakowska, Jacek Żurek]. Warszawa: Wydawnictwo SWPR Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin im. błogosławionego Edmunda Bojanowskiego, 2013. Ss. 263.
- Książek, Michał. *Jakuck: słownik miejsca*. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2013. Ss. 247, [1].
- Lehndorff, Hans von. *Dziennik z Prus Wschodnich: zapiski lekarza z lat 1945–47*. [Tł. z niem. Zdzisław Owczarek]. Seria Świadectwa. Niemcy XX Wiek. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2013. Ss. 349, [2], s. tabl. [12]. [Tyt. ujedn.: *Ostpreussisches Tagebuch*].
- Leonhard, Wolfgang. *Dzieci rewolucji*. [Wybór i tł. z niem. Jeremi Sadowski]. Seria Świadectwa. Niemcy XX Wiek. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2013. Ss. 412, [2], s. tabl. [12]. [Tyt. ujedn.: *Revolution entlässt ihre Kinder*].
- Lepecki, Mieczysław. *Sybir bez przekleństw: podróż do miejsc zesłania Marszałka Piłsudskiego; Sybir wspomnień*. [Red. Ewelina Stryjecka-Doliwa]. Łomianki: Wydawnictwo LTW, [2013]. Ss. 297, [3]. [Edycję oprac. na podst.: *Sybir bez przekleństw*,

- Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze Rój, 1934; oraz *Sybir wspomnień*, Lwów: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, 1937].
- Łysik, Mieczysława. *Wspomnienia z Sybiru 1940–1946*. Seria Z Nieludzkiej Ziemi, t. 12. Lublin: Norbertinum, Wydawnictwo, Drukarnia, Księgarnia. 2013. Ss. 137, [2], s. tabl. [19].
- Malinowska, Wiktoria. *Zapamiętane: opowieść Sybiraczki*. Józefosław: BTL Works, 2013. ss. 212, [2].
- Nowik, Leokadia. *A ja to tak pamiętam: z Kresów przez Sybir do Białegostoku*. Wstęp Adam Cz. Dobroński. Posłowie Waldemar Smaszcz. Warszawa: Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich, 2013. Ss. 91.
- Nowik, Leokadia. *A ja to tak pamiętam: z Kresów przez Sybir do Białegostoku*. Wstęp Adam Cz. Dobroński. Posłowie Waldemar Smaszcz. Wyd. 1 (dodr.). Warszawa: Stowarzyszenie Rodzin Osadników Wojskowych i Cywilnych Kresów Wschodnich, 2013. Ss. 91.
- Patrzac na Wschód: przestrzeń, człowiek, mistycyzm*. Andrzej Stasiuk, Mariusz Wilk, Jacek Hugo-Bader, Magdalena Skopek, Jędrzej Morawiecki, Michał Książek, Wojciech Górecki, Maciej Jastrzębski, Waław Radziwinowicz, Wojciech Śmieja, Włodzimierz Pawluczuk. Pytał Piotr Brysacz. Seria Literatura Faktu. Wyd. 1. Białystok: Fundacja Sąsiedzi, 2013. Ss. 280.
- Polonsky, Rachel. *Latarnia magiczna Mołotowa: podróże w historię Rosji*. Tł. Marek Król. Seria Mundus. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2013. Ss. 342, [2]. [Tyt. ujedn.: *Molotov's magic lantern*].
- Polska – Syberia: wyprawa 2013*. [Oprac. zbiorcze pod red. Krzysztofa Zielińskiego i Tomasza Maniury]. Lubliniec: Stowarzyszenie Młodzieżowe Niniwa, 2013. Ss. 510.
- Ratuszniak, Jan. *Obraz Rosji mikołajowskiej w pamiętniku Amelii Lyons (1849–1854)*. Lublin: Portal Wiedza i Edukacja, 2013. Ss. 59.
- Reitschuster, Boris. *Ruski ekstrem do kwadratu: co zostało z mojej miłości do Moskwy?* Tł. Sylwia Miłkowska. Seria Bieguny. Warszawa: Carta Blanca, 2013. Ss. 237, [1]. [Na okł.: „Nowe felietony”].
- Rudnickij, Artem Ūr'evič. *Ėtot groznyj Grombčevskij...: bolšaâ igra na granicah imperii*. Seria Połsko-Sibirskaâ Biblioteka. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2013. Ss. 247, [1] [Рудницкий, Артем Юрьевич. *Этот грозный Громбчевский...: большая игра на границах империи*. Серия Польско-Сибирская Библиотека. Санкт-Петербург: Издательство «Алетей», 2013. С. 247, [1]].
- Skopek, Magdalena. *Dobra krew: w krainie reniferów, bogów i ludzi*. [Aut. tekstu i zdj.] Magdalena Skopek. Wydanie polskie. Warszawa: Dom Wydawniczy PWN, 2013. Ss. 375, [1].
- Sołoniewicz, Iwan. *Rosja w łagrze*. [Przeł. z j. ros. Stanisław Dębicki; weryfikacja i uzupeł., red. Agnieszka Knyt]. Seria Karty Historii; Literatura Faktu PWN. Wyd. 2. Warszawa: Ośrodek „Karta” : Dom Wydawniczy PWN, 2013. Ss. 584. [U dołu okł.: „Świadectwo brawurowej ucieczki z sowieckiego „raju” u progu Wielkiego Terroru 1937 roku”; tyt. ujedn.: *Rossia v konclagere / Россия в концлагере*].
- Sowa, Kazimierz. *Moje syberyjskie podróże*. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki” – Weltbild Polska, 2013. Ss. 301, [2].

- Stachowski, Mirosław. *Motocyklem nad Bajkał*. [Zdj. Mirosław Stachowski]. Poznań: DM „Sorus”, 2013. Ss. 139, [1].
- Sybir: wysiedlenia – losy – świadectwa*. Red. nauk. Jarosław Ławski, Sylwia Trzeciakowska, Łukasz Zabielski. Seria Colloquia Orientalia Bialostocensia: literatura, historia, 6. Białystok: Muzeum Wojska [etc.], 2013. ss. 567.
- Szałamow, Warłam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2013. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie rassказы / Колымские рассказы*].
- Szmajda, Dominik. *Rower góral i na Ural: dziennik z wyprawy na Ural Polarny*. Poznań: DM „Sorus”, 2013. Ss. 204, [1].
- Tesson, Sylvain. *W syberyjskich lasach: luty – lipiec 2010 r.* Przeł. Anna Michalska. Warszawa: Oficyna Literacka Noir sur Blanc, 2013. Ss. 211, [5].
- Warnicki, Waldemar. *Sybir*. Katowice: Wydawnictwo Kos, 2013. Ss. 137, [1]. [U dołu okł.: „Przekłty Wierch Birgamag, Sybirska golgota rodziny Franklów”].
- Waydenfeld, Stefan. *Droga lodowa: od zezłania do wolności – odyseja Polaków*. Ze wstępem Normana Daviesa. Przeł. Danuta Waydenfeld. Seria Historia. Wyd. 2 popr. Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2013. Ss. 460, [1], s. tabl. [16]. [Tyt. oryg.: *The ice road*].
- Wspomnienia deportowanych z ziemi podlaskiej na Syberię i do Kazachstanu w latach 1939-1956*. [Red. Alla Gryc. Wybór i oprac. Irena Kostera, Alla Gryc. Zdj. Irena Kostera et al.]. Hajnówka: Towarzystwo Przyjaciół Hajnówki : Urząd Miasta, 2013. Ss. 154, [1], s. tabl. [8], k. złoż. [1].
- Wspomnienia sybiraków: zbiór tekstów źródłowych*. Cz. 3. Pod red. Jerzego Kobrynia i Janusza Kobrynia. Bystrzyca Kłodzka: Koło Związku Sybiraków, 2013. Ss. 591.
- Zabratyńska, Irena. *Syberia w oczach dziecka-zesłańca*. Wrocław: erte, 2013. Ss. 58, [6].

2014

- Afera Rana: zatrzymanie przez sowiecki kontrwywiad por. Stefana Kasperskiego w świetle jego sprawozdania z 12 sierpnia 1936 r.* Opatrzyli wstępem i przygot. do druku Piotr Kołakowski, Robert Kuśnierz. Kraków: Wydawnictwo Avalon T. Janowski, 2014. Ss. 232.
- Aleksijewicz, Swietłana. *Czasy secondhand: koniec czerwonego człowieka*. Przeł. Jerzy Czech. Seria Reportaż. Wyd. 1. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2014. Ss. 507, [4]. [Tyt. ujedn.: *Vremâ sekond hënd / Время секунд хэнд*].
- Bieniek, Mieczysław. *Hajer jedzie do Soczi*. [Aut. zdj. Mieczysław Bieniek]. Warszawa: Wydawnictwo „Annapura”, 2014. Ss. 303. [Na s. przytyt.: „Rowerzyści wszystkich krajów łączcie się!”].
- Bohdanowicz, Stanisław. *Ochotnik*. Seria Karty Historii. Literatura Faktu PWN. Wyd. 2. Warszawa: Ośrodek „Karta” : Dom Wydawniczy PWN, 2014. Ss. 352. [Na okł.: „V Dywizja Syberyjska w nietuszowanej relacji rekruta z 1918 r.”].
- Chodorkowski, Michaił. *Portrety z łagru*. Tł. Agnieszka Sowińska, Marek Radziwon. Seria Biblioteka Gazety Wyborczej. Warszawa: Agora, 2014. Ss. 150, [1]. [Zawiera również listy Adama Michnika i Michaiła Chodorkowskiego].
- Chrzęstowski, Zdzisław. *Legenda murmańska*. [Red. Małgorzata Pilecka]. Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2014. Ss. 205, [1]. [Na s. red. podtyt.: „Wspomnienia z niezna-

- ną balladą Eugenjusza Małaczewskiego i przedmową”], [Edycję oprac. na podst. wyd. 1: Warszawa [1935], Główna Księgarnia Wojskowa].
- Chrzastowski, Zdzisław. *Górne i durne; Na Murmań*. Łomianki; Dziekanów Leśny: Wydawnictwo LTW, 2014. Ss. 268, [1]. [Edycję oprac. na podst. wyd.: *Górne i durne*. Warszawa: Towarzystwo Wydawnicze Rój, 1937 oraz *Na Murmań*. Warszawa: Główna Księgarnia Wojskowa, 1935].
- Cieński, Włodzimierz. *Z dziejów polskiego duszpasterstwa wojskowego w Związku Radzieckim 1941–1942: wspomnienia*. Oprac. Józef Wołczański. Seria Biblioteka Historyczna Archiwum Metropolii Lwowskiej Obrządku Łacińskiego w Krakowie. Seria B, Studia, t. 18. Lwów; Kraków: Wydawnictwo Bł. Jakuba Strzemię Archidiecezji Lwowskiej Ob. Łac., 2014. Ss. 138, [1].
- Ciosek, Stanisław. *Wspomnienia (niekoniecznie) dyplomatyczne: opowiadki z Polski i Rosji*. Współpraca: Jan Osiecki i Ewa Charitonow. Warszawa: Prószyński Media, 2014. Ss. 311, [1].
- Dąbrowska, Halina. *Wspomnienia: Syberia w oczach wygnańca: moje życie w powojennym Łobzie*. Seria Literatura Seniora LS. Wałbrzych: „AFRA”, 2014. Ss. 116 [i.e. 117].
- Gaibulina, Karina. *Adolf Januskiewicz: 24 lata zesłania na Syberii: pomiędzy „cywilizacją” a „światem półdzikim”*. Warszawa: Fundacja Amicus Verus, 2014. Ss. 175, [4].
- Harding, Luke. *Mafijne państwo Putina: współczesna Rosja oczami brytyjskiego korespondenta*. Przeł. Witold Turopolski. Kraków: Wydawnictwo Vis-à-vis Etiuda, 2014. Ss. 341, [2]. [Tyt. oryg.: *The Mafia state*].
- Hermanowicz, Józef. *Przeżyłem sowieckie łagry: wspomnienia: Chiny – Sybir – Moskwa*. Przekład Jan Józefowicz. Seria Losy. Warszawa: Promic – Wydawnictwo Księży Marianów, 2014. Ss. 378, [3]. [Tyt. ujedn.: *Kitaj – Sibir – Moskwa / Kumaŭ – Cubupb – Moskwa*].
- Ja to wszystko pamiętam!: wiersze i wspomnienia Łucji Michalik*. Wrocław: Wydawnictwo Eurosystem, 2014. Ss. 119, [9].
- Jałowicki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowicki]. Wyd. 3 w tej ed. [Red. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2014. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Jastrzębski, Bartosz, Morawiecki, Jędrzej. *Cztery zachodnie staruchy: reportaż o duchach i szamanach*. Seria Literatura Faktu. Białystok: Fundacja Sąsiedzi, 2014. Ss. 272.
- Jurkiewicz, Lucjan. *Opis podróży i pobytu na Sachalinie*. Oprac. Agnieszka Królczyk i Janina Chodera. Kórnik; Poznań: Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, 2014. Ss. 285, s. tabl. złoż. [2].
- Kordyasz, Tomasz. *Kajakiem przez Syberię – czyli dobre miejsce na działkę*. Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2014. Ss. 193, [3], s. tabl. [16].
- Krakowiecki, Anatol. *Książka o Kołymie*. Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2014. Ss. 284, [3]. [Na s. red.: „Edycję opracowano na podstawie wydania pierwszego: Katolicki Ośrodek Wydawniczy „Veritas”, Londyn 1950”].
- Kubasiewicz Houée, Ewa. *Przypomnij mi zapach chleba*. Wrocław: Wydawnictwo „Lena”, 2014. Ss. 298, [4].

- Listwan, Krystyna. *Pomnik pamięci ofiar Sybiru, Katynia, Smoleńska w Suchej Beskidzkiej*. [Aut. fot.: Krystyna Listwan, Magdalena Jasińska, Edward Hudziak, Andrzej Krzyś]. Sucha Beskidzka: [s.n.], 2014. Ss. 88.
- Litwinienko, Aleksander. *Przestępcy z Łubianki*. Tł. Anna Kühn. Posłowie Krystyna Kurczab-Redlich. Wyd. 2. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Volumen; Zakrzewo: Wydawnictwo Replika, [2014]. Ss. 303, [1]. [Na s. red.: „Książka oparta na serii wywiadów, których Aleksander Litwinienko udzielił w Londynie dziennikarzowi Akramowi Murtazajewowi [...]”; tyt. ujedn.: *LPG – Lubânskaâ prestupnaâ gruppirovka / ЛПГ – Лубянская преступная группировка*].
- Malinowski, Waldemar. *Zielone niebo w cieniu swastyki i czerwonej gwiazdy: wspomnienia*. Szczecin: [s.n.], 2014. Ss. 311.
- Marczenko, Anatolij. *Moje zeznania*. Z ros. przeł. Jerzy Szokalski. Seriam Świadectwa XX Wiek. Rosja. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2014. Ss. 364, [3]. [Tyt. ujedn.: *Moi pokazaniâ / Мои показания*].
- Mędrek, Janina. *Trudne etapy drogi do wolności: ze wspomnień zesłańców na Sybir (1940–46)*. Dębica: Nasza Drukarnia Justyna Adamiec, 2014. Ss. 192, [8].
- Milewski, Piotr. *Transsyberyjska: drogą żelazną przez Rosję i dalej*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak Litera Nova”, 2014. Ss. 299, [3], s. tabl. [16].
- Muchina, Lena. *Dziennik czasu blokady: zapiski nastolatki z oblężonego Leningradu*. Z ros. przeł. Alicja Wołodźko-Butkiewicz. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki”, 2014. Ss. 334, [2].
- Nowak, Andrzej. *Putin: źródła imperialnej agresji*. Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 2014. ss. 419, [1].
- Palkiewicz, Jacek. *Syberia: biegun zimna, polski ślad i dobrosąsiedzkie relacje*. Słowo wstępne Jaś Gawroński; kilka słów o autorze Wojciech Cejrowski. Tł. z wł. Maria Konopa. Wyd. 4 rozsz. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2014. Ss. 589, [12].
- Pamiętniki z pobytu na Syberyi Rufina Piotrowskiego*. T. 1–[3]. Warszawa: Wydawnictwo Graf_ika Iwona Knechta, 2014. 3 t. w 1 wol. (ss. 713, [3]). [Na s. red.: „Opracowano na podstawie wydań z lat 1860–1861”].
- Piątkowski, Sebastian. *Droga wiodła na Ural...: akcja represyjna sowieckiego kontrwywiadu wojskowego wobec pracowników radomskich instytucji wymiaru sprawiedliwości w 1945 roku*. Radom: Radomskie Towarzystwo Naukowe, 2014. Ss. 80. [Zawiera również noty biograficzne represjonowanych].
- Piłasiewicz, Zofia. *Syberyjski sen: opowieść bezdrożna*. [Kraków]: Bezdroża; Gliwice: Wydawnictwo Helion, 2014. Ss. 180.
- Piljuszyn, Josif. *Snajper: w obronie Leningradu*. Wspomnienia spisał Siergiej Anisimow. Przeł. Sławomir Kędzierski. Czerwonak: Wydawnictwo Vesper Włodzimierz Wieczorek, 2014. Ss. 381, [3], s. tabl. [8].
- Pitcher, Harvey. *Gdy panna Emmie była w Rosji: dzieje angielskich guwernantek na tle rewolucji październikowej*. Przeł. Justyna Grzegorzczak. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2014. Ss. 300, [3].
- Relacje deportowanych z Kresów Wschodnich w 1940 roku*. Wybór, wstęp i oprac. Tomasz Domański. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Delegatura w Kielcach. Kielce: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział

- w Krakowie. Delegatura; Kraków: Barbara Handel Usługi Produkcja B. Gąsiorowska, 2014. Ss. 188 [Na s. przytyt.: „Centralny projekt badawczy IPN: Ziemia polskie pod okupacją 1939–1945”].
- [Sabiński, Julian Glaubicz] Sabin’skij, Ūlian Gláubič. *Sibirskij dnevnik = Dziennik syberyjski*. T. 1. Per. s pol’skiego O. G. Basovoj. Seria Pol’sko-Sibirskaa Biblioteka / General’noe konsul’stvo Respubliki Pol’sa v gorode Irkutske, Irkutskij oblastnoj istoriko-memorial’nyj muzej dekabristov, t. 4. Irkutsk: Irkutskij muzej dekabristov : „Artizdat”, 2014. Ss. 810, [2] [Сабиньский, Юлиан Гляубич. *Сибирский дневник*. Т. 1. Пер. с польского О. Г. Басовой. Серия Польско-Сибирская Библиотека / Генеральное консульство Республики Польша в городе Иркутске, Иркутский областной историкомемориальный музей декабристов, т. 4. Иркутск: Иркутский музей декабристов : «Артиздат», 2014. С. 810, [2]].
- Ślapik, Mirosław. *Najpierw był Tariat*. Seria Z Bliska. Gołdap: Oficyna „Z bliska” Biblioteki Publicznej, 2014. Ss. 169, [8].
- Stasiuk, Andrzej. *Wschód*. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2014. Ss. 303, [1].
- Stasiuk, Andrzej. *Wschód*. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2014. Ss. 303, [1].
- Sybir na zawsze w pamięci...: wspomnienia zesłańców z lat 1940–1957*. [Oprac.] Zofia Bładowska z Błaszaków. Łęborg: Miejska Biblioteka Publiczna im. Jarosława Iwaszkiewicza, 2014. Ss. 286, [2].
- Sybir: na nieludzkiej ziemi*. [Oprac., konsult. Eugenia Pastuszek, red. Elżbieta Steczek-Czerniawska]. Kalisz: Wydawnictwo Edytor Sławomir Woźniak, 2014. Ss. 107.
- Szandruk, Pawło. *Siła męstwa*. Przeł. Przemysław Tomanek. Warszawa; Kraków: Oficyna Wydawnicza „Mireki”, 2014. Ss. 355, [1]. [Na s. tyt.: „Pułkownik dyplomowany Wojska Polskiego za dowodzenie w wojnie obronnej 1939 roku odznaczony przez generała Władysława Andersa Krzyżem Virtuti Militari”].
- Szumska, Małgorzata. *Zielona sukienka*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak Litera Nowa”, 2014. Ss. 333, [1], s. tabl. [16]. [Na okł.: „Przez Rosję i Kazachstan śladami rodzinnej historii”].
- Szuskiewicz, Stanisław. *Moje życie, rozpad i wskrzeszenie ZSRR*. [Przeł. Elżbieta Olander-Dmowska, Anna Kędziorek]. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa – Oficyna Wydawnicza, 2014. Ss. 595, [1]. [Tyt. ujedn.: *Maë žyccë, krah i ũvaskrošanne SSSR / Maë жыццë, крах i ўваскрошанне*].
- Szyriajew, Borys. *Niegasnące światło*. Tł. i oprac. Aniela Czendlik. Kraków: Wydawnictwo AA, 2014. Ss. 480. [Na okł.: „Świadectwo więźnia pierwszego sowieckiego obozu koncentracyjnego”; tyt. ujedn.: *Neugasimaâ lampada / Наягасимая лампада*].
- [Śliwowska, Wiktoria] Slivovskaâ, Viktoriâ. *Pobegi iz Sibiri*. Perv. s pol’sk. pod red. V. A. Horeva; V. Močalova [et. al.]. Otv. red. S. A. Mulina. Seria Pol’sko-Sibirskaa Biblioteka, 3. Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo „Aletejâ”, 2014. Ss. 352, [4] [Сливовская, Виктория. Побег из Сибири. Пер. с польск. под ред. В. А. Хорева; В. Мочалова и др. Оtv, ред. С. А. Мулина. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 3. Санкт-Петербург: Издательство «Алетейя», 2014. С. 352, [4]].
- Świątek, Romuald. *Las Katyński: fakty i dokumenty*. Warszawa: Romuald Świątek : [Towarzystwo Kultury Świeckiej im. Tadeusza Kotarbińskiego. Rada Krajowa], 2014.

- Ss. 182. [Na s. tyt. i okł. ps. aut.: Romuald Świątek, nazwa właśc.: Roman Świątkiewicz; zawiera aneksy].
- Waydenfeld, Stefan. *Droga lodowa: od zesłania do wolności – odyseja Polaków*. Ze wstępem Normana Daviesa. Przeł. Danuta Waydenfeld. Seria Historia. Wyd. 2 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy Rebis, 2014. Ss. 460, [1], s. tabl. [16]. [Tyt. oryg.: *The ice road*].
- Wilk, Mariusz. *Dom włóczęgi*. Seria Dziennik Północny. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2014. Ss. 197, [7].
- Wilk, Władysław. *Dziennik snajpera*. Przedm. Krzysztof Kąkolewski. Seria War Book. Ustroń: Warbook, Wydawnictwo „Ender” Sławomir Brudny, 2014. Ss. 376, [1]. [Na s. tyt. i okł.: „Kondotierzy – nazwa wspólnego projektu wydawnictwa Warbook i Militarne Magazynu Specjalnego „Komandos””].
- Zakrzewski, Igor. *Trzy światy: wspomnienia: (nie tylko własne)*. Seria Biblioteka Pisma „Bielski Hostinec”, 3. Bielsk Podlaski: Stowarzyszenie Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, 2014. Ss. 236, [4].

2015

- Aleksijewicz, Swietłana. *Czasy secondhand: koniec czerwonego człowieka*. Przeł. Jerzy Czech. Seria Reportaż. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2015. Ss. 507, [4]. [Tyt. ujedn.: *Vremâ sekond hënd / Время секонд хэнд*].
- Aleksijewicz, Swietłana. *Wojna nie ma w sobie nic z kobiety*. Przeł. Jerzy Czech. Seria Reportaż – Wydawnictwo Czarne. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2015. Ss. 330, [5]. [Tyt. ujedn.: *U vojny ne ženskoe lico / У войны женское лицо*].
- Aleksijewicz, Swietłana. *Wojna nie ma w sobie nic z kobiety*. Przeł. Jerzy Czech. Seria Reportaż – Wydawnictwo Czarne. Wyd. 3. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2015. Ss. 330, [5]. [Tyt. ujedn.: *U vojny ne ženskoe lico / У войны женское лицо*].
- Almanach Sybiraków Podbeskidzia*. [Red. Józef Pysz]. Bielsko-Biała: Zarząd Oddziału Związku Sybiraków, 2015. Ss. 576.
- Bajka: relacja z ekspedycji Koła Naukowego Studentów Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie na Syberię*. Pod red. Marcina Pietrzykowskiego i Piotra Kacorzyka. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2015. Ss. 109, [1], s. tabl. [6].
- Banaszczyk, Szymon. *Tryptyk z podróży*. Kraków: Wydawnictwo „Salwator”, 2015. Ss. 165, [3], k. tabl. [8].
- Bartoszewski-Wnukowski, Narcyz. *Przeżyłem sowiecką katorgę*. Wyd. 2 popr. i uzupełn. Żagań: Oficyna Wydawnicza Dekorgraf; Celle: Narcyz Bartoszewski-Wnukowski, 2015. Ss. 415.
- Białokoz, Adolf. *Pamiętnik 1861–1864*. Oprac. i red. Piotr Niziołek. Białystok: Muzeum Podlaskie, 2015. Ss. 130.
- Bralkowski, Zdzisław. *Syberia, inny świat*. Gdynia: Wydawnictwo Innowacyjne Novae Res, 2015. Ss. 231, [3].
- Brzuchański, Rafał. *Kołymska Droga Krzyżowa: [Spotkania na Krzyżowej Drodze]*. Kraków: Wydawnictwo „Czuwajmy”, 2015. Ss. 57, [2].
- Caulaincourt, Armand. *Wspomnienia z wyprawy na Moskwę 1812 r.* Tłum. Irena Łygaś. Seria Seria Napoleńska. Gdańsk: Katmar, 2015. Ss. XIII, [1], 441, s. tabl. [24].

- Custine, Astolphe de. *Listy z Rosji: Rosja w 1839 roku*. [Przeł. Maria Leśniewska, ps. Marian Górski przy wyd. paryskim z 1988 r.]. [Warszawa]: Editions Spotkania, 2015. Ss. 390. [Tyt. ujedn.: *Russie en 1839*].
- Engelhardt, Juliusz. *Moje prywatne opowiadania kołymskie*. Szczecin: Wydawnictwo Ines, 2015. Ss. 159.
- Felsztynski, Jurij. *Borys Bieriezowski: zapiski wisielca*. Przeł. Ewa Skórska. Warszawa: Prószyński Media, 2015. Ss. 364, s. tabl. [8].
- Giter-Granatsztajn, Noj. *Barykady i katorga: wspomnienia anarchisty*. Poznań: Oficyna Wydawnicza Bractwa „Trojka”, Maciej Hojak. [Warszawa: Muzeum Wojska Polskiego], 2015. Ss. 81, [1].
- Grzywaczewski, Tomasz. *Życie i śmierć na Drodze Umarłych*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2015. Ss. 251, [4].
- Herbich, Anna. *Dziewczyny z Syberii*. Seria Prawdziwe Historie. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy Znak Horyzont, 2015. Ss. 299, [2].
- Jałowiecki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowiecki]. Wyd. 4 w tej ed. [Red. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2015. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Kapuściński, Ryszard. *Imperium*. Wydanie XX. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2015. Ss. 361, [3].
- Krynicka-Kawczak, Zofia. *Sześć lat wyrwanych z życia: wspomnienia z tułaczki po Syberii i Kaukazie w latach 1940–1946*. [Oprac. red. Zdzisław Majewski]. Wrocław: Dolnośląskie Wydawnictwo Edukacyjne, 2015. Ss. 110, [5].
- Kubasik, Maria. *Legniccy sybiracy*. Legnica: [Legnicka Biblioteka Publiczna], 2015. Ss. 113, s. tabl. [6].
- [Kuczyński, Antoni] Kučin'skij, Antonij. *Sibir': 400 let pol'skoj diaspory: ssylki, mučeničestvo i zaslugi pol'akov v osvoenii Sibiri: istoričeskie očerki, antologija. = Syberia: 400 lat polskiej diaspory: zesłania, martyrologia i sukces cywilizacyjny Polaków: rys historyczny, antologia*. [Perevodčiki E. Barzova, O. Basova, O. Leškovič, G. Muradân, S. Ravva, E. Šimanskaâ]. Seria Pol'sko-Sibirskaa Biblioteka. Naučnye Monografii / Posol'stvo Respubliki Pol'sa v Rossijskoj Federacii, General'noe konsul'stvo Respubliki Pol'sa v Irkutске, t. 4 (7). Moskva: Izdatel'stvo „MIK”, 2015. Ss. 734, [2] [Кучиньский, Антоний. 400 лет польской диаспоры: ссулки, мученичество и заслуги поляков в освоении Сибири: исторические очерки, антология. Пер. Е. Барзова, О. G. Basova, О. Лешкович, Г. Мурадян, С. Равва, Е. Шиманская. Серия Польско-Сибирская Библиотека / научные Монографии / Посольство Республики Польша в Российской Федерации, Генеральное консульство Республики Польша в городе Иркутске, т. 4 (7). Москва: Издательство «МИК», 2015. С. 734, [2]].
- Kurczab-Redlich, Krystyna. *Głową o mur Kremla*. Seria Poruszyć Świat. Wyd. 3. Warszawa: Grupa Wydawnicza Foksal Sp. z o. o., 2015. Ss. 542. [Na okł.: „Nieznane lub mało znane fakty z ostatnich dni ZSRR, portret współczesnej Rosji oraz fenomen Władimira Putina”].
- Łoś, Leon. *Drugi brzeg Oki: Polacy w łagrach*. Warszawa: Editions Spotkania, 2015. Ss. 644.

- Maciejewski, Jerzy Konrad. *Zawadiaka: dzienniki frontowe 1914–1920*. Seria Świadcstwa XX Wiek. Polska. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2015. Ss. 396, [3], s. tabl. [24].
- Maciejewski, Zdzisław. *Z Sybiru do Pieszyc*. Pieszycy: „Image” Zakład Poligraficzny, 2015. Ss. 322.
- Matecki, Jacek. *Co wy, ..., wiecie o Rosji?!* Warszawa: Wydawnictwo „Trzecia Strona”, 2015. Ss. 335, [1].
- Pamięć imperiów w Europie Wschodniej: teoretyczne konteksty i porównania*. Red.: Andrzej Nowak, Marek Wojnar. Kraków: Księgarnia Akademicka, 2015. Ss. 339, s. tabl. [24].
- Pamiętnik wygnańca z roku 1863*. Spisał z własnych przeżyć (Lucjan) Zawistowski. Tekst oprac., wstępem i przypisami opatrzyli Wiesława i Mirosław Wójcikowie. Przedm. Wiesław Caban. Kielce: Instytut Filologii Polskiej. Uniwersytet Jana Kochanowskiego, 2015. Ss. XXII, [4], 148, [4].
- Pomerantsev, Peter. *Jądro dziwności: nowa Rosja*. Przeł. Iga Noszczyk. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2015. Ss. 295, [1]. [Tyt. ujedn.: *Nothing is true and everything is possible*].
- Popek, Stanisław Leon. *Naznaczony Syberią*. Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk”, 2015. Ss. 58.
- Prociuk, Katarzyna, Prociuk, Jerzy B. *Wspomnienia rodzinne: Syberia – Elbląg – Australia*. Elbląg; Sztum: Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich „Taka Gmina”, 2015. Ss. 128.
- Rieger, Andrzej. *Zapiski z Kozielska...* Oprac. Janusz Andrzej Rieger. Seria Biblioteka Katyńska. Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, 2015. Ss. 77, [46].
- Romer, Zofia. *Gdy maluje, przestaje myśleć...: wspomnienia 1885–1943 Litwa – Polska – Rosja*. Wybór i red. Maria Rodowicz. Warszawa: Multiart, 2015. Ss. 144, s. tabl. [114].
- Rożańska, Maria z Butanowiczów. *Urodziłam się w Żytomierzu: wspomnienia*. Do druku przygot. Tomasz Gajewski. Lublin: Norbertinum, Wydawnictwo, Drukarnia, Księgarnia, 2015. Ss. 118, [3], s. tabl. [32].
- Rybicki, Jakub. *Po Bajkale: rowerem przez Syberię*. Warszawa: Świat Książki, 2015. Ss. 384.
- [Sabiński, Julian Glaubicz] Sabin’skij, Ūlian Gláubič. *Sibirskij dnevnik = Dziennik syberyjski*. T. 2. Perevod s pol’skogo O. G. Basovoj. General’noe konsul’stvo Respubliki Pol’sha v gorode Irkutske, Irkutskij oblastnoj istoriko-memorial’nyj muzej dekabristov. Seria Pol’sko-Sibirskaa Biblioteka / General’noe konsul’stvo Respubliki Pol’sha v gorode Irkutske, Irkutskij oblastnoj istoriko-memorial’nyj muzej dekabristov, 5. Irkutsk: Irkutskij muzej dekabristov : „Artizdat”, 2015. Ss. 837, [3] [Сабиньский, Юлиан Гляубич. *Сибирский дневник*. Т. 2. Пер. с польского О. Г. Басовой. Серия Польско-Сибирская Библиотека / Генеральное консульство Республики Польша в городе Иркутске, Иркутский областной историкомемориальный музей декабристов, т. 4. Иркутск: Иркутский музей декабристов : «Артиздат», 2014. С. 837, [3]].
- Simons, Paullina. *Sześć dni w Leningradzie*. Z ang. przeł. Katarzyna Malita. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki”, 2015. Ss. 350, [1].

- Sokołowski, Igor. *Spokojnie – to tylko Rosja*. [Warszawa]: Wydawnictwo „MG” Ewa Dorota Malinowska-Grupińska, 2015. Ss. 284, [3].
- Stachowski, Mirosław. *Motocyklem nad Bajkał*. [Zdj. Mirosław Stachowski]. Wyd. 2. Poznań: DM „Sorus”, 2015. Ss. 139, [1].
- Stankiewicz, Antoni, Stankiewicz, Olgierd. *Od stalinowskiego łagru i zbrojnego podziemia AK do polskiej wolności: wspomnienia z lat okupacji*. Poznań: Wydawnictwo „Rys”, 2015. Ss. 185. [Zawiera: Antoni Stankiewicz. *1219 dni więzień i łagrów*; Olgierd Stankiewicz, *Za Niemen*].
- Stasiuk, Andrzej. *Wschód*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczycy. Warszawa: [s.n.], 2015. 1 karta pamięci SDHC. [Nagrano na podst. publikacji: Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2014. Czyta: Maciej Rayzacher].
- Studia rosyjskie: polityka, kultura polityczna, stosunki międzynarodowe, relacje polsko-rosyjskie*. Pod red. Artura Demczuka, Iwana Radikowa i Andrzeja Dudka. Tłum. Magdalena Romanowska. Seria Politeja / Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2015, nr 7 (34/2). Kraków: Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, 2015. Ss. 270.
- Suchowierski, Krzysztof. *Rowerem przez mrozy Jakucji: wyprawa „drogami pamięci”*. Zielonka: Wydawnictwo Inne Spacery – Sembrador, [2015]. Ss. 264.
- Sztambuch Cypriana Dunin-Wąsowicza*. Oprac. nauk. Wiktoria Śliwowska. [Konsult. nauk. Anna Brus]. Warszawa: Wydawnictwo Neriton : Instytut Historii PAN; Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru. Oddział Muzeum Wojska, 2015. Ss. 152.
- Szymanik, Grzegorz. *Motory rewolucji*. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2015. Ss. 176, [3].
- Wojtacha, Anna. *Zabijemy albo pokochamy: opowieści z Rosji*. Kraków: Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak Litera Nova”, 2015. Ss. 299, [2].
- „Wywieziono nas bydłecymi wagonami”: *relacje deportowanych z Górnego Śląska do Związku Sowieckiego w 1945 roku*. Wybór i opracowanie Sebastian Rosenbaum i Dariusz Węgrzyn; przy współpracy Kamila Kartasińskiego. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Katowicach, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności. Katowice: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział : Śląskie Centrum Wolności i Solidarności, 2015. Ss. 311.
- Zubow, Walentin. *Lata przez mękę: Rosja 1917–1925*. Przeł. Danuta Ulicka. [Wstęp, komentarze i posłowie Tamara D. Ismagułowa]. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia : Wydawnictwo Akademickie SEDNO, 2015. Ss. 192, [4].

2016

- Bieżyn, Leonid. *Anton Czechow: droga na wyspę katorżników*. Przeł. Renata Lis. Warszawa: Wydawnictwo Sic!, 2016. Ss. 282, [1].
- Bukowiński, Władysław. *Wspomnienia z Kazachstanu: wybór wspomnień i informacji dla moich Przyjaciół*. Warszawa: Editions Spotkania, 2016. Ss. 287.

- Chyliczkowski, Jan. *Syberia pod względem etnograficznym, administracyjnym, rolniczym i przemysłowo-handlowym*. Oprac. i wstępem opatrzył Eugeniusz Niebelski. Lublin: Wydawnictwo Werset, 2016. Ss. 306.
- Ciszek, Walter J. SJ, Flaherty, Daniel L. SJ ...*Bo Ty jesteś ze mną: duchowe świadectwo z Syberii*. [Przeł. Mariusz Biliniewicz]. Poznań: Święty Wojciech Wydawnictwo, 2016. Ss. 287, [1]. [Tyt. ujedn.: *He leadeth me*].
- Gras, Cédric. *Uciekałem przed zimą: podróż na rosyjski Daleki Wschód*. Przeł. Iwona Badowska. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Dialog”, Anna Parzymies, 2016. Ss. 224, [2]. [Tyt. oryg.: *L'hiver aux trouses*].
- Herzbaum, Edward. *Między światami: dziennik andersowca 1939–1945*. Z posłowiem Normana Daviesa. Seria Świadectwa XX Wiek. Polska. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2016. Ss. 214, [2], s. tabl. [12]. [Na s. tyt. nazwisko rodowe autora, nazwa późniejsza: Edward Henrik Hartry].
- Herbich, Anna. *Dziewczyny z Syberii: prawdziwe historie*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczyca. Seria Prawdziwe Historie. Czyta: Joanna Jędryka. Warszawa: [s.n.], 2016. 1 karta pamięci SDHC. [Nagrano na podst. publikacji: Wydawnictwo Znak Horyzont, Kraków 2015].
- Hłasko, Józef. *Wspomnienia*. Oprac., wstęp i komentarz Marta Sikorska-Kowalska. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2016. Ss. 137.
- Januła, Eugeniusz, przy współpracy Agnieszki Rogalewicz. *W cieniu czerwonej gwiazdy... T. 1*. [Bytom]: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy „Plik”, 2016. Ss. 268.
- Januła, Eugeniusz, przy współpracy Agnieszki Rogalewicz. *W cieniu czerwonej gwiazdy... T. 2*. [Bytom]: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy „Plik”, 2016. Ss. 398.
- Jawłowski, Albert. *Milczący lama: Buriacja na pograniczu światów*. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2016. Ss. 290, [5].
- Kamiński, Bronisław MJ. *Wielość dróg ku prawdzie*. Kudowa Zdrój: Agencja Promocji Kultury „Kudowiana”, 2016. Ss. 143.
- Kapuściński, Ryszard. *Imperium*. Wyd. 21. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2016. Ss. 361, [3].
- Karpowicz, Piotr. *W szponach sowieckiego totalitaryzmu: zmagania Polaka w wichrach historii*. Seria Biblioteka „Grota”, t. 59. Leszno: Instytut im. Generała Stefana „Grota” Roweckiego, 2016. Ss. 272.
- Kaszubska, Anna, Nasordinova, Zargan. *186 szwów: z Czeczenii do Polski: droga matki*. [Tłum. rękopisów z j. ros. Monika Borkowska]. Seria Edipresse Książki. Warszawa: Edipresse Polska, 2016. Ss. 183, s. tabl. [16].
- Koczyna, Jelena, Bergholc, Olga, Ginzburg, Lidia. *Oblężone*. Wybór i oprac. Agnieszka Knyt. [Tłum. z ros. Agnieszka Knyt, Elwira Milewska-Zonn]. Seria Karty Historii. Wyd. 2 (dodr.). Warszawa: Ośrodek „Karta” : Dom Wydawniczy PWN, 2016. Ss. 207.
- Koperski, Romuald. *Pojedynek z Syberią*. [Fotografie Romuald Koperski]. Wyd. 6. Peplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2016. Ss. 326, s. tabl. [48]. [U dołu okł.: „Samotna, pionierska wyprawa w nieznanie”].
- Koperski, Romuald. *Przez Syberię na gapę*. Wyd. 4. Peplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2016. Ss. 365, s. tabl. [48]. [Na okł. podtyt.: „4500 km dziką rzeką – 100 dni samotnie w pontonie”].

- Kresowiaci – Sybiryści lubińscy*. Pod red. Stanisława Tokarczuka. Lubin: Stowarzyszenie Animatorów Kultury i Edukacji & Agencja Artystyczna „Codex”, 2016. Ss. 268.
- Kulczyńska, Piotr. *Droga na Wschód: wyprawa ojca z synem przez Syberię, Mongolię i Kaukaz*. Czerwonka-Leszczyny: Agencja Reklamowo-Wydawnicza „Vectra”, 2016. Ss. 304.
- Kurczab-Redlich, Krystyna. *Wowa, Wołodia, Władimir. Tajemnice Rosji Putina*. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B., 2016. ss. 800.
- Kuźmich, Wiesław. *Zapiski rusofila*. Warszawa: Wydawnictwo Key Text, 2016. Ss. 153, [1].
- Lasecki, Jarosław W. *Kamczatka czyli Jak pozyskać ruskiego niedźwiedzia*. Koszęcin: Wydawnictwo „Mirczumet”, 2016. Ss. 262, [1], s. tabl. [80].
- Martinka, Agnieszka, Martinka, Zdzisław. *Połowinka: rowerem na Ural, do miejsca zesłania ojca, wspomnienia ojca, wspomnienia córki*. Autor nieopublikowanych rozmów ze Zdzisławem Martinką Wojciech Dziedzic. Lublin: Agnieszka Martinka, 2016. Ss. 364, [3], s. tabl. [56].
- Matecki, Jacek. *Co wy, ..., wiecie o Rosji?! Seria Reportaż!* Wyd. 2. Warszawa: Wydawnictwo „Trzecia Strona”, 2016. Ss. 335, [1].
- Matecki, Jacek. *Co wy, ..., wiecie o Rosji?! Seria Reportaż!* Wyd. 3. Warszawa: Wydawnictwo „Trzecia Strona”, 2016. Ss. 335, [1].
- Michalewski, Błażej. *Polscy zesłańcy w obronie wiary: Kościół katolicki w sowieckim Kazachstanie w latach 1936–1990*. Krzeszowice: Wydawnictwo Innowacje Edukacja A. Kubajak, 2016. Ss. 215, [1].
- Nauczyciele polscy – zesłańcy Sybiru: w szkole... w domu... w diet-domie: wspomnienia Sybiraków z lat 1940–1946 ...wówczas jeszcze dzieci...* [Oprac. red. Hieronima Dzierma, Jolanta Hryniewiecka]. Białystok: [s.n.], 2016. Ss. 86, [2].
- „Niech świat pamięta o nas...”: *losy osób deportowanych do ZSRS z terenu Górnego Śląska w 1945 r.* Pod redakcją Kornelii Banaś. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Katowicach. Katowice: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział, 2016. Ss. 181, [1].
- Niemcowa, Żanna. *Obudź się, Rosjo!: [mój ojciec, Borys Niemcow, i jego spuścizna polityczna]*, Tł. z niem. Ewa Spirydowicz. Katowice: Wydawnictwo Sonia Draga, 2016. Ss. 188, [4], s. tabl. [8].
- Niespotkanie: Krasnojarsk mojego dziadka*. [Tekst, zdj.:] Robert Rient. Muzeum Pamięci Sybiru. Białystok: [Muzeum Pamięci Sybiru], 2016. Ss. 18, [2].
- Nowak, Andrzej. *Kto powiedział, że Moskale są to bracia nas, Lechitów...: szkice z historii wyobraźni politycznej Polaków*. Wyd. 2 zm. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2016. Ss. 685, [2]. [Wyd. 1: *Między carem a rewolucją: studium politycznej wyobraźni i postaw Wielkiej Emigracji wobec Rosji 1831–1849*. Warszawa 1994].
- Opisanie zabajkalskiej krainy w Syberii*. Przez Agatona Gillera. Warszawa: Graf_ika Usługi Wydawnicze Iwona Knechta, 2016. 3 t. w 1 wol. (ss. 499, [1]).
- Ostrowskij, Leonid Kazimirovič. *Polaki v Zapadnoj Sibiri v konce XIX – pervoj četverti XX veka*. Posol'stvo Respubliki Pol'sha v Rossijskoj Federacii. General'noe konsul'stvo Respubliki Pol'sha v Irkutske. Ministerstvo obrazovaniâ i nauki Rossijskoj Federacii. Novosibirskij gosudarstvennyj arhitekturno-stroitel'nyj universitet (Sibstrin). Seria

- Polsko-Sybirską Biblioteka. Naučne Monografii, 5 (8). Novosibirsk: Novosibirskij gosudarstvennyj arhitekturno-stroitel'nyj universitet (Sibstrin), 2016. Ss. 808, [1] [Островский, Леонид Казимирович. *Поляки в Западной Сибири в конце XIX – первой четверти XX века*. Посольство Республики Польша в Российской Федерации, Генеральное консульство Республики Польша в городе Иркутске. Министерство образования и науки Российской Федерации. Новосибирский государственный архитектурно-строительный университет (Сибстрин). Серия Польско-Сибирская Библиотека / научные Монографии, 5 (8). Новосибирск: Новосибирский государственный архитектурно-строительный университет (Сибстрин), 2016. С. 808, [1]].
- Padzińska, Maria. *Przerwane dzieciństwo: wspomnienia z zesłania na Syberię, do Ałtajskiego Kraju, 1941–1946, i dalsze losy rodziny*. Seria Z Nieludzkiej Ziemi, t. 15. Lublin: Norbertinum Wydawnictwo – Drukarnia – Księgarnia; Zamość: Związek Sybiraków. Oddział, 2016. Ss. 95, [1], s. tabl. [27].
- Pokolenia odchodzą: relacje źródłowe polskich sybiraków z Wielkiej Brytanii*. [T. 5], Coventry. Oprac. nauk. i wyd. Hubert Chudzio, Anna Hejczyk, Adrian Szopa. Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej, 2016. Ss. 456, [4] + dysk opt. (DVD). [Zawiera słowniczek wyrażen obcojęzycznych].
- Polacy z Wilna i ze Żmudzi na zesłaniu: pamiętniki Józefa Bogusławskiego i księdza Mateusza Wejta*. Oprac. Mariusz Nowak. Seria Kresy w Polskich Pamiętnikach i Listach (1795–1918), t. 4. Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego : Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2016. Ss. 340, [2]. [Zawiera: Józef Bogusławski, *Sybirski pamiętnik*; Mateusz Wejt, *Wspomnienia z 1863 roku*; Szymon Tokarzewski, *Siedem lat katorgi: pamiętniki z lat 1846–1857*].
- Rozwadowski, Andrzej. *Syberia raz jeszcze: rowerem z Kazachstanu do Polski szlakiem powrotu z zesłania*. Wyd. 3. Warszawa: Kra-box, 2016. Ss. 218, [2].
- Sołoniewicz, Iwan. *Rosja w łagrze*. [Przeł. z j. ros. Stanisław Dębicki. Weryfikacja i uzup. tłum., red. Agnieszka Knyt]. Seria Karty Historii. Wyd. 3. Warszawa: Ośrodek „Karta” : Dom Wydawniczy PWN, 2016. Ss. 584. [Tyt. ujedn.: *Rossia v konclagerie / Россия в концлагере*]. U dołu okł.: „Świadectwo brawurowej ucieczki z sowieckiego „raju” u progu wielkiego terroru 1937 roku”].
- Staciwa, Natalia, Staciwa, Zuzanna. *Wojenne i powojenne losy Polaków: na podstawie wspomnień naszych dziadków*. Seria Końskie: Szkice Historyczne. Końskie: Wydawnictwo Arslibris – Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Końskie, 2016. Ss. 82. [Na podst. niepublikowanych wspomnień Danuty i Aleksandra Babickich].
- Swianiewicz, Maria Jolanta, Swianiewicz, Eugeniusz. *Ja bez Ciebie do Polski nie pojedę: korespondencja rodzeństwa Swianiewiczów z lat 1945–1946 (Wilno–Workuta, Workuta–Wilno)*. Do druku oddali, wstępem opatrzyli: Sebastian Nowakowski, Maria Swianiewicz-Nagięć, Bernadetta Swianiewicz-Szegłowska. [Przeł. Bernadetta Swianiewicz-Szegłowska]. Seria Z Prywatnych Kolekcji Pracowników Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, 1. Olsztyn: Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski : Archiwum Państwowe, 2016. Ss. 171.

- Syberyjskie wspomnienia*. [Kom. red.: Michał Antonowicz i 10 pozostałych]. Toruń: Machina Druku, 2016. Ss. 372, [2].
- Szałamow, Wałam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2016. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie rassказы / Колымские рассказы*].
- Szmajda, Dominik. *Rower góral i na Ural: dziennik z wyprawy na Ural Polarny*. Seria Na Szlaku. Wyd. 2. Poznań: DM „Sorus”, 2016. Ss. 204, [1].
- Szopa, Łukasz. *Fioletowy plecak i trzy herbaty*. Gdynia: Wydawnictwo Innowacyjne „Novae Res”, 2016. Ss. 507, [5].
- Szorc, Jan. *Losy dzieci z Podlasia zesłanych na Sybir w czasie II wojny światowej oraz po ich powrocie do ojczyzny*. Wyd. 2 uzup. Białystok: [s.n.], 2016 (Białystok: Druk-24h.com.pl). Ss. [2], 362.
- Środa, Krzysztof. *Las nie uprzędza*. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2016. Ss. 106, [5].
- Thesby de Belcour, François Auguste. *Dziennik francuskiego oficera w służbie konfederacji barskiej i syberyjskiego zesłańca*. Przeł., wstępem i przypisami opatrzył Marian Skrzypek. Seria Biblioteka Kwartalnika „Kronos”. Warszawa: Fundacja Augusta Hrabiego Cieszkowskiego, 2016. Ss. LVIII, [2], 153, [1]. [Tyt. ujedn.: *Relation, ou Journal d'un officier français au service de la confédération de Pologne, pris par les Russes & relégué en Sibérie*].
- Truszkowski, Jan. *Smak życia*. Rajgród: Towarzystwo Miłośników Rajgrodu, 2016. Ss. 348.
- Żyliński, Bolesław. *Wspomnienia z państwa antychrysta*. Wprowadzenie i oprac. Maria Dębowska. Instytut Badań Kościelnych w Łucku. Seria Biblioteka „Wołania z Wołynia”, t. 108. Biały Dunajec; Ostróg: Ośrodek „Wołanie z Wołynia”, 2016. Ss. 199.
- 2017**
- Beniowski, Maurycy. *Pamiętniki*. Przeł. i przypisami opatrzył Edward Kajdański. Kraków: Oficyna Wydawnicza „Volumen”, 2017. Ss. 596, [2], k. map złoż. [1]. [Tyt. ujedn.: *Voyages et mémoires*].
- Berger, Mosze. *W tajgach Sybiru*. Kraków; Budapeszt: Wydawnictwo Austeria, 2017. Ss. 314, [5].
- Better, Julian. *Dziecko Gulagu: okruchy wspomnień z nieludzkiej ziemi*. Tłum. tekstów ros. Piotr Zettinger. Warszawa: Agencja Wydawnicza CB Andrzej Zasięczny, 2017. Ss. 265.
- Bielawiec, Barbara. *Opowiem Wam...: [prawdziwa historia Polaków deportowanych na Sybir w 1940 roku]*. Izabelin–Warszawa: Rosikon Press, 2017. Ss. 69.
- Błyskosz, Józefat. *Pamiętnik Podlasiaka z minionych dni: od roku 1904 do roku 1918*. Do druku przygot., wstępem i przypisami opatrzył Franciszek Gryciuk. Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Seria Ludowa Biblioteka Niepodległości. Warszawa: Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego: realizacja na zlecenie wydawcy OFI – Krzysztof Gawrychowski, 2017. Ss. 192, s. tabl. [16].
- Dramat Numer Trzy*. [Aut. tekstu i zdj.] Jacek Matecki. Seria Reportaż!: fakty to nie wszystko. Warszawa: Wydawnictwo Trzecia Strona, 2017. Ss. 286, [2]. [Relacja autora z pobytu w teatrze Drama Nomer Tri w Kamieńsku Uralskim].

- Dworak, Dagmara. *Kromka chleba: poruszające wspomnienia z syberyjskiego zesłania: powrót po 70 latach na miejsce zsyłki*. Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2017. Ss. 370, [5] + dysk opt. (DVD).
- Dworak, Dagmara. *Kromka chleba: poruszające wspomnienia z syberyjskiego zesłania: powrót po 70 latach na miejsce zsyłki*. Wyd. 1 (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2017. Ss. 370, [5] + dysk opt. (DVD).
- Dziennik Józefa Kopcia brygadiera wojsk polskich z rozmaitych nót dorywczych sporządzony*. Warszawa: Wydawnictwo Graf_ika Iwona Knechta, 2017. Ss. 298, [2], k. tabl. [1]. [Z sześcioma tablicami litografowanymi i mapą Kamczatki].
- Felińska, Ewa. *Wspomnienia z Syberii*. Red. Marta Gambin-Żbik. Warszawa: Wydawnictwo „Most”, 2017. Ss. 255.
- Garrels, Anne. *W kraju Putina: życie w prawdziwej Rosji*. Tł. Maria Moskal. Seria Mundus: Fenomeny. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2017. Ss. 334, [2].
- Grabski, Ryszard Czesław. *Kapelan Armii Andersa: wspomnienia zesańca 1940–1955*. Warszawa: Editions Spotkania, 2017. Ss. 190, [1].
- Hugo-Bader, Jacek. *Dzienniki kołymskie*. Seria Reportaż. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2017. Ss. 317, [3].
- Jałowicki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowicki]. Wyd. 5 w tej ed. [Red. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2017. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Klukowski, Zygmunt. *Zamojszczyzna: 1918–1959*. Seria Świadectwa XX Wiek. Polska. Wyd. 3 popr., rozsz. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2017. Ss. 709, s. tabl. [120].
- Koczergin, Eduard. *Ochrzczeni krzyżami: urywki wspomnień spisywane na kolanie*. Przeł. Magdalena Hornung. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2017. Ss. 218, [6].
- Koperski, Romuald. *Syberia: zimowa odyseja*. Wyd. 3. Peplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2017. Ss. 333, [2], s. tabl. [48]. [U dołu okł.: „Ekspedycja Stulecia – tysiące kilometrów przez śniegi i mrozy Syberii!”], [U góry okł.: „Extreme adventure”].
- Kosel, Bogusław, Pirożnikow, Ewa. *Od puszczy do tajgi: leśnicy wywiezieni z zachodniej części Puszczy Białowieskiej do ZSRS 10–II–1940 roku*. Białowieża: Chyra.pl; Hajnówka: Stowarzyszenie Potomków Pierwszych Hajnowian, 2017. Ss. 120.
- Lis Obuchowicz, Genowefa. *Przebojowa pani Genia*. Spisał i oprac. Marek Książek. Zdj.: Archiwum domowe Genowefy Obuchowicz, Marek Książek, Jacek Niedzwiecki, Internet. Dywity: Urząd Gminy Dywity, 2017. Ss. 210.
- Miciński, Tadeusz. *Pisma rozproszone*. T. 1: *Eseje i publicystyka 1896–1908*. Red. nauk. ed. Marcin Bajko i Jarosław Ławski. Wstęp, oprac. tekstów i przypisy Marcin Bajko i Wojciech Gutowski. W tomie wykorzystano ozdobniki z epoki autorstwa Franciszka Siedleckiego. Białystok: Wydawnictwo Prymat, 2017. Ss. 576.
- Milewski, Piotr. *Transsyberyjska: drogą żelazną przez Rosję i dalej*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczycy. Czyta: Robert Mazurkiewicz. Warszawa: [s.n.], 2017. 1 karta pamięci SDHC. [Nagranie na podst. publikacji: Wydawnictwo Znak, Kraków 2014].

- Pawłuszko, Tadeusz. *Kresy, Syberia, Śląsk: bez nienawiści*. Zabrze: Narodowa Oficyna Śląska, 2017. Ss. 274, [2].
- Piotrowski, Rufin. *Pamiętniki z pobytu na Syberii*. Cz. 1. Wyd. 1 w tej ed. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2017. Ss. 436, [4].
- Piotrowski, Rufin. *Pamiętniki z pobytu na Syberii*. Cz. 2. Wyd. 1 w tej ed. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2017. Ss. 499, [3].
- Podrabinek, Aleksander. *Dysydenci: nieuleczalnie nieposłuszni*. Z ros. przeł. Jerzy Szokalski. Seria Świadectwa XX Wiek. Rosja. Warszawa: Ósrodek „Karta”, 2017. Ss. 548, [4], s. tabl. [24]. [Tyt. ujedn.: *Dissidenty / Диссиденты*].
- Puchalski, Zenon. *Z Zacisza na Syberię*. Białystok: Zenon Puchalski, 2017. Ss. 179, [4], [1] karta luzem.
- Seweryn Römer: wspomnienia spisane w 1863 roku*. Oprac., wstęp i przypisy Tamara Bairašauskaitė. Seria Kresy w Polskich Pamiętnikach i Listach (1795–1918), t. 6. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2017. Ss. 180.
- Szałamow, Wałam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2017. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie рассказы / Колымские рассказы*]. [Wyd. 1 (pełne) ukazało się w 1991 r. nakł. Wydawnictwa „Atext”].
- Strumiłło, Andrzej. *Tajga: niedźwiedzim tropem: refleksje i fotografie*. Białystok–Maćkowska Ruda: Fundacja Sąsiedzi, 2017. Ss. 173, [3].
- Sybiracy na Ziemi Międzyrzeckiej: antologia wspomnień i tekstów*. Pod red. Izabeli Stopyry i Jadwigi Szylar. Trzciel: Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Trzciel, 2017. ss. 123.
- Tesson, Sylvain. *Berezyna: o męskiej przyjaźni, podróżach motocyklem i micie Napoleona*. Przeł. Jacek Giszczak. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2017. Ss. 179, [1].
- Tesson, Sylvain. *W syberyjskich lasach: luty – lipiec 2010 r.* Przeł. Anna Michalska. Warszawa: Oficyna Literacka „Noir sur Blanc”, 2017. Ss. 211, [5].
- Tkaczuk, Bohdan. *Wspomnienia z nieznanых łągrów*. Gdańsk: Wydawnictwo „Marpress”, 2017. Ss. 84.
- Trynkowski, Jan. *Polski Sybir: zesańcy i ich życie: narodziny mitu*. Do druku przygot. Wiktoria Śliwowska. Przedm. opatrzyli Wiesław Caban i Wiktoria Śliwowska. Warszawa: Wydawnictwo Neriton : Instytut Historii PAN : Muzeum Historii Polski, 2017. Ss. 470.
- Witte, Siergiej. *Wspomnienia*. Przeł. z j. ros. Jan Cichocki i Mirosława Wierzbicka. Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2017. Ss. 444. [Tyt. ujedn.: *Vospominaniâ Воспоминания*].
- Wyjazdy misyjne 2017: Wolontariat Misyjny Salvator: Albania, Białoruś, Gruzja, Ukraina, Węgry, Rumunia, Filipiny, Rosja, Zambia*. Pod red. Marty Trawińskiej. [Kraków: Wydawnictwo „Salwator”], 2017. Ss. 47.
- Zlamal, Janusz. *Tak to zapamiętałem*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe „Askon”, 2017. Ss. 91, s. tabl. [32]. [Współwyd.: František Zlamal, *Sześć lat w niewoli rosyjskiej*. Przeł. Janusz Zlamal].

2018

- Aleksijewicz, Swietłana. *Czasy secondhand: koniec czerwonego człowieka*. Przeł. Jerzy Czech. Seria Reportaż. Wyd. 3. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2018. Ss. 509, [2]. [Tyt. ujedn.: *Vremâ sekond hënd / Время секунд хэнд*].
- Bandrowski, Jerzy. *Przez jasne wrota*. Wyd. 2. Szczęsne: Klinika Języka, 2017. Ss. 207, [1], s. tabl. [8].
- Bergman, Sten. *Wyprawa psim zaprzęgiem przez Kamczatkę*. Przeł. Franciszek Mirandola. Zawadzkie: Atra World, 2018. Ss. 217, [3]. [Tyt. ujedn.: *På hundslåde genom Kamtchatka*].
- Dworak, Dagmara. *Kromka chleba: poruszające wspomnienia z syberyjskiego zesłania: powrót po 70 latach na miejsce zsyłki*. Seria Historia. Wyd. 1 (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2018. Ss. 370, [5].
- Głuszkowski, Piotr. *Barwy polskości, czyli Życie burzliwe Tadeusza Bułharyna*. Seria Biblioteka Literatury Pogranicza, t. 26. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, 2018. Ss. 445.
- Grabarczyk, Ryszard Hubert. *Przetrwalem syberyjskie łagry*. Łódź: Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński. Oddział Publikacji Zleconych, 2018. Ss. 363, [3]. *Historia jednej fotografii*. Wybór i oprac.: Anna Kietlińska. Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru, 2018. Ss. 128.
- Jacuński, Zbigniew. *Niepublikowane teksty zesłańców na ziemie nieszczęść, łez i cierpień Rosji i Polski: antologia*. Częstochowa: [s.n.]; Sosnowiec: Progres Wydawnictwo-Druk-Reklama, 2018. Ss. 296, [2].
- Jakusik, Regina. *Pamiętnik z Syberii*. Oprac. i red. Jerzy Kaliszan. Gorzów Wielkopolski: Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, 2018. Ss. 137.
- Jałowiecki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. [Wybór i układ tekstu Michał Jałowiecki]. Wyd. 6 w tej ed. [red. Mariusz Zwoliński]. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2018. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Józef Piłsudski na Syberii 1887–1892. Oprac. Eugeniusz Niebelski. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne „Polihymnia” : Polska Akademia Nauk. Oddział w Lublinie, 2018. Ss. 319.
- Ksiądz Krzysztof Szweremicki i 10 tysięcy wiorst po Syberii w 1859 i 1860 roku. Red. nauk. i oprac. tekstów Eugeniusz Niebelski. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, 2018. Ss. 224, [1].
- Lityńska, Kinga. *Rosja poza Rosją: Kirgistan, Kazachstan, Daleki Wschód*. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2018. Ss. 303, [1].
- Lityńska, Kinga. *Rosja poza Rosją: Kirgistan, Kazachstan, Daleki Wschód*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczycy Larix. Warszawa: [s.n.], 2018. 1 karta pamięci SDHC. [Nagranie na podst. wyd. elektronicznego: Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2018].
- Olbińska, Irena. *Ach, Syberia, Syberia...* Iwonicz-Zdrój: Wydawnictwo „Mons Admirabilis”, 2018. Ss. 211, [3].
- Ostrovskij, Leonid Kazimirovič. *Polaki w Zapadnoj Sibiri w konce XIX – perwoj četverti XX veka*. Seria Polsko-Sibirskaâ Biblioteka, t. 8. 2-e izd., ispr. i dop. Sankt-Peter-

- burg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2018. Ss. 486, [2] [Островский, Леонид Казимирович. *Поляки в Западной Сибири в конце XIX – первой четверти XX века*. Серия Польско-Сибирская Библиотека / научные Монографии, 8. 2-е изд., сопр. и доп. Санкт-Петербург: Издательство «Алетейя», 2018. С. 486, [2]
- Pasek, Bogusław. *Wojna hybrydowa na Ukrainie*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza „Rytm”, 2018. Ss. 247, [1].
- Pamiętniki Jaworzan: na stulecie niepodległości*. Przygot. materiałów, oprac. red. i korekta: Małgorzata Kobiela-Gryczka, Irena Stekla, Ryszard Stanclik. Seria Biblioteka Towarzystwa Miłośników Jaworza, z. 2. Jaworze: Towarzystwo Miłośników Jaworza, 2018. Ss. 163, [1]. [Zawiera: Andrzej Ryrych, *Mój życiorys; Pamiętnik z niewoli rosyjskiej: pięć lat w Sybiru*, napisał wg notatnika Stanclik Jan; Jan Łysek, *Z pamiętnika*].
- Piłasiewicz, Zofia. *Podróż*. Seria Literatura Faktu. Białystok: Fundacja Sąsiedzi, 2018. Ss. 112, [1], s. tabl. [16].
- Przewalski, Mikołaj. *Podróż po Kraju Ussuryjskim: 1867–1869*. Przeł. Andrzej Karkowski. Zawadzkie: Atra World, 2018. Ss. 116. [Tyt. ujedn.: *Путешествие в Уссурийском крае / Путешествие в Уссурийском крае*].
- Przystasz, Zbigniew B. *Spuścizna katyńska: zapiski znalezione w dole śmierci*. Wstęp i oprac. Zygmunt Matuszak, Jacek Zygmunt Matuszak. Piotrków Trybunalski: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. Filia, 2018. Ss. 98, [3], s. tabl. [6].
- Radzikowska, Monika. *Bajkał: tam i z powrotem*. Seria Biblioteka „Poznaj Świat”. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2018. Ss. 274.
- Rient, Robert. *Przebłysek: dookoła świata, dookoła siebie*. Warszawa: Wielka Litera, 2018. Ss. 309, [2].
- Słonimski, Antoni. *Moja podróż do Rosji*. Łomianki: Wydawnictwo LTW, 2018. Ss. 141, [1]. [Oprac. na podst. wyd.: Biblioteka Groszowa, Warszawa 1929].
- Skarżyńska, Ewa. *Basia z kazachskich stepów: opowieść o dzieciach polskich zesłanych do Kazachstanu*. Ilustracje Suren Vardanian. Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia WDS, 2018. Ss. 159, [1] [Na s. red.: „Książka powstała w oparciu o wspomnienia z zesłania Barbary Piotrowskiej-Dubik pt.: *Kwiaty na stepie*”].
- Stasiuk, Andrzej. *Osiółkiem*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczyca. Warszawa: [s.n.], 2018. 1 karta pamięci SDHC. [Nagranie na podst. wyd. elektronicznego: Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2016].
- Stasiuk, Andrzej, Wilk, Mariusz, Hugo-Bader, Jacek, Skopek, Magdalena, Morawiecki, Jędrzej, Książek, Michał, Górecki, Wojciech, Jastrzębski, Maciej, Radziwinowicz, Wacław, Śmieja, Wojciech, Pawluczuk, Włodzimierz. *Patrząc na wschód: przestrzeń, człowiek, mistycyzm*. Pytał Piotr Brysacz. Wyd. 2. Kielce: Wydawnictwo Paśny Buriat, 2018. Ss. 259, [5].
- Stroiński, Maciej. *To jest taki Russian style!: 12 000 kilometrów na kraniec Rosji ... i z powrotem*. Warszawa: Oficyna 4eM, 2018. Ss. 208.
- Suchcicki, Czesław. *Echo syberyjskich wspomnień*. Wrocław: Wydawnictwo „Suczes”, 2018. Ss. 82.
- Suleja, Włodzimierz, Nowak, Andrzej, Głębocki, Henryk. *Józefa Piłsudskiego pojedynek z imperium (1887–1917): (z nieznanych dokumentów rosyjskiej Ochrazy)*. Wybór materiałów: Henryk Głębocki. Tłum. dokumentów z j. ros.: Izabella Śliwińska.

- Kraków: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2018. Ss. 97, [1].
- Syberia – historia i ludzie*. Pod red. Jolanty Kur-Kononowicz. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2018. Ss. 191.
- Środa, Krzysztof. *Las nie uprzędza*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Rusczyca. Warszawa: [s.n.], 2018. 1 karta pamięci SDHC. [Nagranie na podst. wyd. elektronicznego: Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2016].
- Świda-Ziemia, Hanna. *Uchwycić życie: wspomnienia, dzienniki i listy 1930–1989*. Wybór i oprac. Dominik Czapięgo. Seria Świadectwa XX Wiek. Polska. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2018. Ss. 347, [1], s. tabl. [36].
- Wilhelm Buszkat: uciekinier z Syberii 1868 roku*. Oprac. Eugeniusz Niebelski. Lublin: Wydawnictwo Muzyczne „Polihymnia”, 2018. Ss. 158.
- Żerebcowa, Polina. *Mrówka w słoiku: dzienniki czeczeńskie 1994–2004*. Z ros. przeł. Agnieszka Knyt. Wiersze przeł. Michał B. Jagiełło. Seria 21 Oblicza Dwudziestego Pierwszego Wieku. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2018. Ss. 612, [3], s. tabl. [16].

2019

- Andrzejewska, Maria, Pawłowicz, Aleksander. *Do zobaczenia w kraju!: splątane losy pewnej rodziny*. Red. i oprac. nauk. Justyna Owłasiuk, Marcin Zwolski. Seria Wspomnienia i Relacje, t. 3. Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru, 2019. ss. 127.
- Borowik, Bohdan. *Dotyk syberyjskiej śmierci: wspomnienia z głębi tajgi*. [Pszczyna: Śląska Oficyna Drukarska], 2019. Ss. 157, [1].
- Domino, Zbigniew. *Sybiraczka*. Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka, 2019. Ss. 115, [2].
- Drygas, Ignacy. *Wspomnienia chłopca-powstańca z 1863 r.* Do druku przygot. i objaśnieniami opatrzył J. S. [właśc. Justyn Piotr Sokulski]. Warszawa: Centralna Biblioteka Rolnicza, 2019. Ss. 112, [4].
- Dzięgielewska-Żołądź, Kazimiera. *Gorzki smak Sybiru*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2019. Ss. 337, [2], s. tabl. [20].
- Fleischer, Michael. *Moskwa, której już nie ma: (1985)*. Łódź: Wydawnictwo Primum Verbum, 2019. Ss. 106, [3].
- Głowacki, Albin. *Na pomoc zesłańczej edukacji: działalność wydawnicza Komitetu do spraw Dzieci Polskich w ZSRR (1943–1946)*. Wyd. 2. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2019. Ss. 507.
- Hugo-Bader, Jacek. *Biała gorączka*. Seria Reportaż. Wyd. 4. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2019. Ss. 390, [9].
- Januła, Eugeniusz, przy współpracy Agnieszki Rogalewicz. *W cieniu czerwonej gwiazdy...* Kraków-Poznań: Wydawnictwo FNCE, 2019. Ss. 880.
- Kołyma: Polacy w sowieckich łagrach: bez komentarza: wspomnienia i dokumenty*. Wybór tekstów i red. meryt. Sebastian Warlikowski. Warszawa: Zona Zero, 2019. Ss. 495.
- Koperski, Romuald. *Przez Syberię na gapę*. Wyd. 5. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 2019. Ss. 358, s. tabl. [48]. [Na okł. podtyt.: 4500 km dziką rzeką – 100 dni samotnie w pontonie].

- Kozioł, Karolina. *Moja dzika Syberia*. Konin: Wydawnictwo Psychoskok, 2019. Ss. 103, [2]. [Na okł.: „Podróż najdłuższą koleją świata przez mroźną Syberię”].
- Krawiec, Stefania. *Niezapomniani: miejsce przeznaczenia – Syberia*. Koszalin: KryWaj Krystyna Wajda, 2019. Ss. 41, [1].
- Lednicki, Waław. *Pamiętniki*. T. 1. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2019. Ss. 655. [Na s. red.: „Na podstawie wydania: Waław Lednicki, *Pamiętniki*, Tom I, B. Świdorski, 1963”].
- Lednicki, Waław. *Pamiętniki*. T. 2. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2019. Ss. 724. [Na s. red.: „Na podstawie wydania: Waław Lednicki, *Pamiętniki*, Tom II, B. Świdorski, 1967”].
- Lubieniecki, Zbigniew. *Odwet: polski chłopak przeciwko Sowietaom 1939–1946*. Seria Świadectwa XX Wiek. Polska. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2019. Ss. 319, [1], s. tabl. [32].
- Malsagow, Sozerko, Kisieliow-Gromow, Nikołaj. *Początki Gulagu: opowieści z Wysp Sołowieckich*. Wstęp Nicolas Werth. Tł. Marcin Masny. Seria Piekło Obozów. Poznań: Wydawnictwo „Replika”, 2019. Ss. 408, [5], s. tabl. [16].
- Mazur, Grzegorz. *Podróż na Wschód*. Iwonicz-Zdrój: Wydawnictwo „Mons Admirabilis”, 2019. Ss. 113, [3].
- Milczarek, Michał. *Donikąd: podróże na skraj Rosji*. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2019. Ss. 268, [4].
- Nasze losy: 30 lat Koła Związku Sybiraków w Gorzowie Wielkopolskim*. Red.: Katarzyna Sanocka-Tureczek. Gorzów Wielkopolski: Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Herberta w Gorzowie Wielkopolskim, 2019. Ss. 268.
- Nawrocki, Aleksander. *Jakucja i ja*. Zdj. i trzy reportaże: Barbara Jurkowska. Warszawa: Wydawnictwo Książkowe IBiS, 2019. Ss. 177, [1].
- Nowak, Andrzej. *Kto powiedział, że Moskale są to bracia nas, Lechitów...: szkice z historii wyobraźni politycznej Polaków*. Stowarzyszenie Larix. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczycy. [Warszawa]: [wydawca nieznany], 2019. 1 karta pamięci SDHC.
- Orth, Stephan. *Couchsurfing w Rosji: w poszukiwaniu rosyjskiej duszy*. Tł. Kamil Markiewicz. Seria Mundus: Ludzie. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2019. Ss. 286, [1].
- Peri, Alexis. *Leningrad: dzienniki z oblężonego miasta*. Przeł. Grzegorz Siwek. Seria Znak Historia. Kraków: Znak Horyzont, 2019. Ss. 443, s. tabl. [16]. [Tyt. oryg.: *The war within: diaries from the siege of Leningrad*].
- Piwar, Agnieszka. *Widziane z Moskwy i nie tylko*. Seria Biblioteczka Myśli Polskiej. Warszawa: Wydawnictwo Myśl Polska, 2019. Ss. 132, s. tabl. [16].
- Popławski, Mirosław. *Dotarłem nad Bajkał i wróciłem: wspomnienia z zsyłki na Sybir*. Grajewo: EKO-DOM Sp. z o.o. : przy współpr. z EKO-DRUK Sp. z o.o., 2019. Ss. 120.
- Sepeyts, Ruta. *Szare śniegi Syberii*. Przeł. Joanna Bogunia i Dawid Juraszek. Warszawa: Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”, 2019. Ss. 333, [3].
- Skazani bez wyroku: wspomnienia brodnickich Sybiraków: na 30-lecie Koła Związku Sybiraków w Brodnicy*. Pod red. Piotra Grażawskiego, Jarosława Michałowskie-

- go i Józefa Hildebranta. Wyd. 3 popr. i uzup. Brodnica: Koło Związku Sybiraków w Brodnicy : Wszechnica Edukacyjna i Wydawnicza „Verbum”, 2019. Ss. 220.
- Sokolnicki, Michał. *Emisariusz Niepodległej: wspomnienia z lat 1896–1919*. Wybór i oprac. Agnieszka Dębska. Seria Świadcstwa XX wiek. Polska. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2019. Ss. 388, [4], s. tabl. [24].
- Stanik, Natalia. *Echo dziecięcych lat Sybir – łagry, tajga, step Uzbekistanu, Dońskie stepy: lata 10 II 1940 – 25 II 1946 r.* Warszawa: [s.n.], 2019 (Warszawa: AWiR Akces Sukces-Sport). Ss. 102, [1].
- Stankiewicz, Antoni, Stankiewicz, Olgierd. *Od stalinowskiego łagru i zbrojnego podziemia AK do polskiej wolności: wspomnienia z lat okupacji*. Wyd. 2 popr. i uzup. Poznań: Wydawnictwo Rys, 2019. Ss. 193. [Zawiera: Antoni Stankiewicz, *1219 dni więzień i łagrów*; Olgierd Stankiewicz, *Za Niemen*].
- Szałamow, Warłam. *Opowiadania kołymskie*. Przeł. Juliusz Baczyński. Wyd. 3 popr. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2019. Ss. 741, [1]. [Tyt. ujedn.: *Kołymskie rassказы / Колымские рассказы*].
- Sztuka przetrwania: deportacje sowieckie z powiatu bielskiego 1940–1941: relacje zesłańców*. Koncepcja, red. i wstęp Wojciech Konończuk. Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2019. Ss. 518, [1].
- Tatara, Tadeusz. *Z sowieckiej tajgi do polskich lasów*. Wstęp i oprac. Tadeusz Zych. Tarnobrzeg: Neiko Print & Publishing, 2019. Ss. 133, [3].
- Vospominaniâ o blokade [Воспоминания о блокаде] = Wspomnienia o blokadzie*. Przeł. Anatol Niechaj. Oprac. red. Ewa Ziółkowska, Jan Mierzwa. Reedycja Vol. 5 z 2003 r. Seria Polonica Petropolitana = Peterburgskaâ Polonika, vol. 16. Warszawa–Sankt-Petersburg: Instytut Polski w Sankt Petersburgu, 2019. Ss. 149.
- Wójcik, Bolesław. *Moja służba w Armii Krajowej: wspomnienia z pracy na kolei, działalności konspiracyjnej w obwodzie Garwolin ZWZ-AK oraz okresu internowania w ZSRR*. Przedm. Zbigniew Gnat-Wieteska. Red. i oprac. Tomasz Sudoł. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Seria Relacje i Wspomnienia, t. 26. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej, 2019. Ss. 279, [1], s. tabl. [32]. [Na s. przytyt.: Centralny Projekt Badawczy IPN Losy Polscy i Jej Obywateli w Latach II Wojny Światowej].
- Zesłańcy postyczniowi na Syberii Zachodniej w opinii rosyjskiej administracji i ludności syberyjskiej*. Cz. 2: *Pamiętniki, listy, publicystyka, początki rosyjskich badań nad losami polskich zesłańców postyczniowych na Syberii*. Wybór i oprac.: Wiesław Caban, Krzysztof Latawiec, Jacek Legieć, Tatiana Mosunowa. Pod red. Jacka Legiecia. [Участники Январского восстания, сосланные в Западную Сибирь, в восприятии российской администрации и жителей Сибири. Ч. 2: Мемуары, письма, публицистика, истоки российских исследований судеб сосланных в Сибирь участников Январского восстания. Сост. Яцек Лереч, Кшиштоф Лятавец, Татьяна Мосунова, Веслац Цабан, Ред. Яцек Лереч] Seria Polacy – Syberia, XVIII–XIX Wiek = Поляки – Сибирь, XVIII–XIX Века, t. 4. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, 2019. Ss. 516.

2020

- Adler, Shlomo. *Żołnierz w sandałach: przekład z wydania izraelskiego*. Tłum. z j. hebr.: Shlomo Adler. Wyd. 1 w Polsce. Toruń: Firma Fotograficzno-Wydawnicza „Photo-Studio WM”, 2020. Ss. 257.
- Better, Julian. *Dziecko Gułagu: okruchy wspomnień z nieludzkiej ziemi*. Wyd. 1 (dodr.). Warszawa: Agencja Wydawnicza CB Andrzej Zasieczny, 2020. Ss. 265. [Tł. tekstów ros. Piotr Zettinger].
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945*. T. 1: 1918–1926. Cz. 1: *Polska między Rosją „białą” a „czerwoną” (listopad 1918 – marzec 1921)*. Red. tomu: Jan Jacek Bruski, Mariusz Wołos. Tłum. dokumentów z języka rosyjskiego: Jan Jacek Bruski, Katarzyna Chimiak, Adam Jaskólski, Mariusz Wołos, Piotr Zemszał. Tłum. dokumentów z języka francuskiego: Mariusz Wołos. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2020. Ss. LXXXVIII, 751.
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945*. T. 1: 1918–1926. Cz. 2: *Poszukiwanie normalizacji (kwiecień 1921 – maj 1926)*. Red. tomu: Jan Jacek Bruski, Mariusz Wołos. Tłum. dokumentów z języka rosyjskiego: Jan Jacek Bruski, Katarzyna Chimiak, Adam Jaskólski, Mariusz Wołos, Piotr Zemszał. Tłum. dokumentów z języka francuskiego: Mariusz Wołos. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2020. Ss. 950.
- Fletcher, Giles. *O państwie ruskim albo O rządach ruskiego władcy (zwyczajowo zwanego carem moskiewskim) z opisem sposobu, w jaki zachowują się i żyją ludzie w tym kraju*. Przeł. Jacek Jędrzejowski. Oprac. i wydali Janusz Byliński i Włodzimierz Kaczorowski. Brzeźnia Łąka: Wydawnictwo „Poligraf”, 2020. Ss. 280. [Tyt. ujedn.: *Of the Russe Common Wealth*]. [Na s. tyt. adres oryg.: Londyn: drukiem T. D. Thomasa Charde, 1591].
- Gajdziński, Jerzy. *Golgota narodów: opowieść o życiu w łagrach i ucieczce z Workuty*. Red. jęz. i korekta Tomasz Dolecki, Marek Gajdziński, Magdalena Jędrzejewska-Pyrzanowska. Warszawa: Fundacja Harcerstwa Jakobstaf!, 2020. Ss. 702, [1].
- Gdowski, Jan. *Druga wojna światowa: dziennik*. Wrocław: Wydawnictwo „Nortom”, 2020. Ss. 62, [1].
- Pod bieguny: Spitsbergen, Islandia, Półwysep Kolski, Patagonia*. Tekst: Artur Gorzelak, Ewa Gorzelak. Fotografie: Judyta Gorzelak [i 4 pozostałych]. [Warszawa]: Artur Gorzelak, 2020. Ss. 189, [17].
- Jawłowski, Albert. *Miasto biesów: czekając na powrót cara*. Seria Reportaż. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2020. Ss. 251, [5].
- Kapuściński, Ryszard. *Imperium*. Wyd. 23. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2020. Ss. 361, [2].
- Kowalczyk, Józef. *Wspomnienia żołnierza 3. Dywizji Strzelców Karpackich*. Red. Marcin Koziński. Białystok: Muzeum Wojska w Białymstoku, 2020. Ss. 83, [1]. [Tekst wydany na podst. rękopisu wspomnień spisanych w 1960 r., przekazanego do Muzeum Wojska w 1991 r.].

- Krih, A. A., Mulina, Svetlana Anatol'evna, Danil'čik, Adam. *Barskie konfederaty v Zapadnoj Sibiri: biografičeskij slovar'*. Omskij gosudarstvennyj universitet im. F. M. Dostoevskogo, Institut istorii Pol'skoj Akademii nauk, Pol'skij kul'turnyj centr v Moskve. Seria Pol'sko-Sibirskaâ Biblioteka, 11. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2020. Ss. 693 [Крих, А. А., Мулина, Светлана Анатольевна, Данильчик, Адам. *Барские конфедераты в Западной Сибири: биографический словарь*. Омский государственный университет им. Ф. М. Достоевского, Институт истории Польской Академии наук, Польский культурный центр в Москве. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 11. Санкт-Петербург: Издательство «Алетея», 2020. С. 693].
- Krupa, Michał. *Płytkie groby na Syberii*. Słowem wstępny opatrzył Neal Ascherson. Przeł. Maja Justyna. Seria Historia – Rebis. Wyd. 1. Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2020. Ss. 248. [Tyt. okł.: *Płytkie groby na Syberii: z Syberii do Afganistanu: prawdziwa historia ucieczki polskiego więźnia Gułagu*].
- Kto się wpisał ku pamięci...: pamiętniki osób deportowanych w głąb Związku Sowieckiego*. Koncepcja albumu i dobór materiałów: Karolina Mosiej-Zambrano; opracowanie i redakcja tekstów: Tomasz Danilecki, Karolina Mosiej-Zambrano. Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru, 2020. Ss. 100.
- Kulczyzna, Piotr. *Gdzie kończy się Rosja*. Seria Podróże na 4 Koła. Czerwionka-Leszczyny: Wydawnictwo „Vectra”, 2020. Ss. 302, s. tabl. [96].
- Łęczycki, Henryk. *Strzępy wspomnień 1939–1947*. Wstęp i oprac.: Marcelina Jakimowicz. Seria Biblioteka Zesłańca. Świadectwa XX Wieku, t. 5. Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2020. Ss. 211, [1], k. tabl. złoż. [1].
- Mężyński, Leopold. *Wspomnienia z powstania styczniowego i sybirskiej katorgi 1863–1869*. Leopold Mężyński, majster ciesielski. Kraków: Kajetan Rajski Wydawnictwo „Miles”, 2020. Ss. 178.
- Michał, Sławomir. *Po drugiej stronie Uralu*. Gdynia: Novae Res – Wydawnictwo Innowacyjne, 2020. Ss. 342, [4]. [Na okł.: *Fascynująca relacja z podróży autostopem przez Ukrainę i Rosję*].
- Milewski, Piotr. *Transsyberyjska: drogą żelazną przez Rosję i dalej*. Wyd. nowe popr. i rozsz. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki”, 2020. Ss. 301, [2], s. tabl. [22]. [Na s. 301–302: *Kalendarium magistrali transsyberyjskiej od 1891 do 2002 r.*].
- Mitrzak, Jarosław ks. *Misja na Syberii: z aneksem „Zapiski podrózne” od naocznego świadka*. Siedlce: Wydawnictwo Diecezji Siedleckiej Unitas, 2020. Ss. 134, [2].
- Nowak, Andrzej. *Kłęska imperium zła: rok 1920*. Kraków: Biały Kruk, 2020. Ss. 366, [2].
- Piłasiewicz, Zofia. *Syberyjski sen: opowieść bezdrożna*. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczyca. [Warszawa]: [s.n.], 2020. 1 karta pamięci SDHC. [Nagranie na podstawie wydania elektronicznego: Wydawnictwo Bezdroża, Gliwice 2014. Czyta: Olga Żmuda.
- Polish-Russian cultural relations: Poles about Russian culture: report on public opinion research in Poland*. Analyses and report: Małgorzata Milczarczyk, Krzysztof Szczerbacz, Łukasz Mazurkiewicz. Translations: Danuta Przepiórkowska. Warsaw: Centre for Polish-Russian Dialogue and Understanding, 2020. P. 32.
- Polsko-rosyjskie relacje kulturalne: Polacy o kulturze rosyjskiej: raport z badań opinii publicznej w Polsce*. Analizy i raport: Małgorzata Milczarczyk, Krzysztof Szczerbacz,

- Łukasz Mazurkiewicz. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2020. Ss. 32.
- Pomerantsev, Peter. *Jądro dziwności: nowa Rosja*. Przeł. Iga Noszczyk. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2020. Ss. 295, [1]. [Tyt. ujedn.: *Nothing is true and everything is possible*].
- Przerwane biografie: relacje deportowanych z Polski w głąb Sowietów 1940–41*. Wybrała Ewa Kołodziejska-Fuentes. Posłowie Albin Głowacki. Warszawa: Ośrodek „Karta” : Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2020. Ss. 326, [3].
- Rawicz, Slavomir [Rawicz Sławomir]. *À marche forcée: à pied, du cercle polaire à l'Himalaya 1941–1942*. Traduit de l'anglais par Éric Chédaille. [Paris]: Éditions Libretto, 2020. Ss. 328, [8]. [Na s. red.: “Slavomir Rawicz exprime sa reconnaissance à Ronald Downing qui l'a aidé à écrire ce livre”; tyt. oryg.: *The long walk*].
- Sienkowska-Haffke, Danuta, *1720 dni na Syberii*. Koszalin: KryWaj, 2020. Ss. 226, [2].
- Sokołowski, Igor. *Spokojnie – to tylko Rosja*. [Warszawa]: Wydawnictwo MG Ewa Dorota Malinowska-Grupińska, [2020]. Ss. 284, [3].
- Tatusz wasz jest w Rosji...: listy kieleckich katyńców*. Wstęp, wybór i oprac. Marek Jończyk. Seria Świętokrzyska: Dzienniki, Wspomnienia, Pamiętniki, Listy, t. 5. Kielce: Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Witolda Gombrowicza w Kielcach; Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2020. Ss. 214.
- Thubron, Colin. *Po Syberii*. Przełożyła Dorota Kozińska. Wyd. 2. Seria Orient Express. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2020. Ss. 375, [4]. [Tyt. ujedn.: *In Siberia*].
- Tomaszewski, Feliks. *Syberia i rosyjska/radziecka północ: niekończąca się gra: zakrywanie – odstawianie*. Gdańsk; Sopot: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2020. Ss. 415, [1].
- Wspomnienia z powstania 1863 roku i z życia na wygnaniu w Syberii*. Spisał Kornel Zielonka. Kraków: Kajetan Rajski Wydawnictwo „Miles”, 2020. Ss. 218.
- Stukot kół: 12 historii zesłańców Sybiru*. Red. Martyna Chodykin-Wnęczak. Seria Biblioteczka Ziemi Pszczyńskiej, 16. Pszczyna: Starostwo Powiatowe, 2020. Ss. 139.
- W cieniu wojen: z pamiętników uchodźców i zesłańców na Sybir*. Pod red. Aleksandry Hołubockiej-Zielnicy. Syców: Towarzystwo Świętego Marka w Sycowie, 2020. Ss. 320. [Na s. tyt.: „Syców, Oleśnica, Wrocław”].
- Woźny, Juliusz, Venter, Martin. *Niewysłane listy: komiks*. Wrocław: Ośrodek „Pamięć i Przyszłość, 2020. Ss. [3], 41.

2021

- Antoni Rozmanith – zesłaniec 1863 roku: wspomnienia nadbajkalskie i syberyjski album. Oprac. Eugeniusz Niebelski. Seria Prace Wydziału Historyczno-Filologicznego / Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 203. Seria Syberyjska, 11. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL, 2021. Ss. 220. [Zawiera: *Wspomnienia z nad Bajkału: przyczynek do historii wygnaństwa: z notat i opowiadań*, spisał Rościślaw].
- Arsienjew, Władimir Kławdijewicz. *Przez tajgę: dziennik podróży z ekspedycji Sowiecka Gawań – Chabarowsk*. Tł. Dominika Maciejowska. Zawadzkie: Atra World, 2021. Ss. 149, [2].

- Caulaincourt, Armand. *Wspomnienia z wyprawy na Moskwę 1812 r.* Tł. Irena Łygaś. Seria Seria Napoleońska. Wyd. 2. Gdańsk: Fundacja Historia.pl, 2021. Ss. XIII, 441, s. tabl. [24].
- Chwalba, Andrzej, Harpula, Wojciech. *Polska – Rosja: historia obsesji, obsesja historii.* Wyd. 1. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2021. Ss. 465, [6].
- Cieński, Włodzimierz. *Od Lwowa do Teheranu: wspomnienia duszpasterskie 1939–1942.* Wybór i oprac. Jacek Żurek. Fundacja Centrum Badań nad Historią Kościoła im ks. Wincentego Myszora. Katowice: WueM; Warszawa: Collegium „Verum”, 2021. Ss. 565 + 1 k. złoż. [Zawiera: Jacek Żurek, *Włodzimierz Cieński i sprawa duszpasterstwa polowego w Rosji*; Włodzimierz Cieński, *Od Lwowa do Teheranu*].
- Custine Astolphe de, markiz. *Listy z Rosji: Rosja w 1839 roku.* Przeł. Maria Leśniewska (ps. Marian Górski przy wyd. paryskim z 1988 r.). Wyd. 2 skrócone. [Warszawa]: Editions Spotkania, 2021. Ss. 374, [1].
- Czuj, Władysław, Przedwojska, Monika. *Stukot kół w naszych snach: losy rodziny Czujów z zesłania.* Zamość: Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej, Okręg Zamość, 2021. Ss. 79.
- Dąbrowski, Piotr. *Tułaczka po obcej ziemi: wspomnienia więźnia łagrów sowieckich od marca do sierpnia 1941 roku.* Wstęp i oprac. Danuta Jastrzębska-Golonkowa i Janusz Wróbel. [Warszawa]: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2021. Ss. 120, s. tabl. [56].
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945.* T. 4: 1939–1945. Cz. 1: *Wojna i rozejm (wrzesień 1939 – grudzień 1942).* Red. serii: Mariusz Wołos. Red. tomu Łukasz Adamski. Tłum. dokumentów Katarzyna Chimiak, Łukasz Adamski. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2021. Ss. [XLIX], [1], 476.
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945.* T. 4: 1939–1945. Cz. 2: *„Imponderabilia i realia” (styczeń 1943 – czerwiec 1945).* Red. serii: Mariusz Wołos. Red. tomu Łukasz Adamski. Tłum. dokumentów Katarzyna Chimiak, Łukasz Adamski. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2021. Ss. 518.
- Grzełoński, Bogdan. *Dwa światy: Moskwa – Nowy Jork – Waszyngton 1973–1986.* Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, 2021. Ss. 254.
- Hlebowicz, Adam. *Podróż na Wschód.* Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Seria Biblioteka Biuletynu IPN, t. 9. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2021. Ss. 513.
- Jacyna, Jan. *Trzydzieści lat w stolicy Rosji (1888–1918): wspomnienia; Wiosna (1918–1926).* Kraków: Kajetan Rajski Wydawnictwo Miles, 2021. Ss. 337, [1].
- Jałowicki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia.* Wybór i układ tekstu: Michał Jałowicki. Wyd. 7 w tej ed. / red. nowej ed.: Mariusz Zwoliński. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2021. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju Imperium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].

- Jałowiecki, Mieczysław. *Na skraju Imperium*. Wybór i układ tekstu Michał Jałowiecki. Warszawa: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”, 2021. Ss. 469, [3].
- Jałowiecki, Mieczysław. *Imperijos pakraštyje*. Tekstus pasirinko ir parengė Michał Jałowiecki. Vertimas į lietuvių kalbą: Greta Lemanaitė Deprati, Inesa Szulska. Warszawa: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”, 2021. Ss. 470, [2].
- Jałowiecki, Mieczysław. *Impērijas nomalē*. Atmiņas atlasijis un sakārtojis Michał Jałowiecki. No poļu valodas tulkojušas Zane Štāla, Marta Wiślicka (Marta Vislicka). Warszawa: Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”, 2021. Ss. 470, [2].
- Komisaruk, Ewa. *Blokada Leningradu w doświadczeniu i diarystycznych narracjach kobiet: (Olga Bergholc, Lubow Szaporina, Sofia Ostrowska)*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza „Atut”, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2021. Ss. 205, [1].
- Krupa, Michał. *Płytkie groby na Syberii*. Słowem wstępnym opatrzył Neal Ascherson. Przeł. Maja Justyna. Seria Historia – Rebis. Wyd. 1 (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2021. Ss. 248. [Tyt. okł.: *Płytkie groby na Syberii: z Syberii do Afganistanu: prawdziwa historia ucieczki polskiego więźnia Gulagu*].
- Magnuszewski, Michał. *Rosja: kraj, w którym przyszłości nie przewidzisz*. [Warszawa]: Rozpisani.pl, [2021]. Ss. 130.
- Malczewski, Piotr. *Kolej Transsyberyjska: opowieść o ludziach, przestrzeni i drodze*. Kielce: Wydawnictwo Paśny Buriat, 2021. Ss. 271.
- Malczewski, Piotr. *Bajkał: opowieści o Świątym Morzu*. Kielce: Wydawnictwo „Paśny Buriat”, 2021. ss. 397, [2].
- Marks, Maksymilian. *Zapiski starca*. Przekład pod kier. Adama Jaskólskiego: Mateusz Bienias et al. Red. nauk. Piotr Głuszkowski, Adam Jaskólski, Sergiusz Leończyk. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, 2021. Ss. 301, [1].
- Marks, Maksimilian. *Zapiski starika*. Pod red. Petra Gluškovskogo, Sergeâ Leončika, Adama Âskul'skogo. Poľskij kul'turnyj centr v Moskve. Seria Poľsko-Sibirskaa Biblioteka, 15. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2021. Ss. 299, [7] [Маркс, Максимилиан. Записки старика. Под ред. Петра Глушковского, Сергея Леончика, Адама Яскульского. Польский культурный центр в Москве. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 15. Санкт-Петербург: Издательство «Алетей». С. 299, [7]].
- Nebel'skij, Ęugeniuš. «*Vesna i osen' zdes' korotkie*»: *poľskie svâšenniki-ssyl'nye 1863 goda v sibirskoj Tunke*. Per. s poľsk. I. E. Adel'gejm. Poľskij Kul'turnyj Centr v Moskve. Seria Poľsko-Sibirskaa Biblioteka, 13. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Aletejâ, 2021. Ss. 175, [5], s. tabl. [16] [Небельский, Эугениуя. «Весна и осень здесь короткие: польские священники-ссылные 1863 года в сибирской Тунке. Пер. с польск. И. Е. Адельгейм. Польский культурный центр в Москве. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 13. Санкт-Петербург: Издательство «Алетей». 2021. С. 175, [5], с. табл. [16]].
- Nowak, Andrzej. *Polska i trzy Rosje: polityka wschodnia Piłsudskiego i sowiecka próba podboju Europy w 1920 roku*. Wyd. 2 poszerz. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2021 (2022). Ss. 842, [5].

- Nowak, Rafał K. *Związek Patriotów Polskich w zachodnich obwodach Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Sowieckiej (1944–1946)*. Seria Biblioteka Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi, t. 59. Łódź–Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział w Łodzi, 2021. Ss. 661, [3], s. tabl. [16].
- Piłasiewicz, Zofia. *Syberyjski sen: opowieść bezdrożna*. Wyd. 2 (rozs. i uzup.). Kielce: Wydawnictwo „Paśny Buriat”, 2021. Ss. 347, [4].
- Piotrowski, Andrzej. *Gdzie narozrabiał kruk: wyspiarski świat Sachalina i Kuryłów*. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki”, 2021. Ss. 207, [1], s. tabl. [32].
- Poláci v Sibiri v konce XIX – pervoj četverti XX veka: istoriografičeskie tradicii, novye napravleniâ i perspektivy issledovanij*. Nauč. red. T. Ambrozâk, S. A. Mulina. Poľskij kul’turnyj centr v Moskve. Omskij gosudarstvennyj universitet im. F. M. Dostoevskogo. Seria Poľsko-Sibirskáâ Biblioteka, 12. Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo Aletejâ : Nezavisimoj Al’âns, 2021. Ss. 310, [6] [*Poláci v Zapadnoj Sibiri v konce XIX – pervoj četverti XX veka: istoriografičeskie tradicii, novye napravleniâ i perspektivy issledovanij*. Nauč. red. T. Ambrozâk, S. A. Mułina. Poľskij kul’turnyj centr v Moskve. Omskij gosudarstvennyj universitet im. F. M. Dostoevskogo. Seria Poľsko-Sibirskáâ Biblioteka, 13. Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo «Aletejâ» : Nezavisimoj Al’âns, 2021. C. 310, [6]
- Rybicki, Jakub. *Po Bajkale: rowerem przez Syberię*. Wydawca Magdalena Hildebrand. Warszawa: Wydawnictwo „Świat Książki”, 2021. Ss. 384.
- Sepioł, Janusz. *Wywiezione z Rosji*. Seria Z Rękopisów. Kraków; Budapeszt; Syrakuzy: Wydawnictwo „Austeria”, 2021. Ss. 81, [10].
- Skarżyńska, Władysława Wanda. *Wspomnienia Sybiraczki*. Gorzów Wielkopolski: Wojewódzki Ośrodek Metodyczny, 2021. Ss. 78.
- Stankus, Zigmaz. *Jak się zostaje albinosem: wojna w Afganistanie oczami sowieckiego żołnierza 1979–1981*. Z litew. przeł. Jan Sienkiewicz. Seria Świadectwa XX Wiek. Afganistan. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2021. Ss. 324, [4], s. tabl. [8].
- Sucharski, Tadeusz. *Literatura polska z sowieckiego „domu niewoli”: poetyka, aksjologia, twórcy*. Seria Biblioteka Pana Cogito. Kraków: Instytut Literatury, 2021. Ss. 750, [2].
- Szablowski, Witold. *Rosja od kuchni: jak zbudować imperium nożem, chochłą i widelcem*. Warszawa: Wydawnictwo WAB – Grupa Wydawnicza Foksal, 2021. Ss. 376, [8].
- Undset, Sigrid. *Odzyskać przyszłość: wspomnienia z ucieczki przed totalitaryzmami*. Z norw. przeł. Katarzyna Tunkiel. Seria Świadectwa XX Wiek. Norwegia. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2021. Ss. 191, [1], s. tabl. [12].
- Učastniki Ânvarskogo vosstaniâ, soslannye v Zapadnuû Sibir’, v vospriâtii rossijskoj administracii i žitelej Sibiri*. Č. 1: *Dokumenty graždanskoj administracii, policii i žandarmskogo vedomstva*. Sostaviteli: Stanislav Veh, Anna Krih, Svetlana Mulina. Red.: Stanislav Veh, Svetlana Mulina. Poľskij kul’turnyj centr Moskva. Seria Poľsko-Sibirskáâ Biblioteka, 14. Sankt-Peterburg: Izdatel’stvo Aletejâ, 2021. Ss. 415, [3] [*Участники Январского восстания, сосланные в Западную Сибирь, в восприятии российской администрации и жителей Сибири*. Ч. 1: *Документы гражданской администрации, полиции и жандармского ведомства*. Сост.: Станислав Вех, Анна Крих, Светлана Мулина. Ред. Станислав Вех, Светлана

- Мулина. Польский культурный центр в Москве. Серия Польско-Сибирская Библиотека, 14. Санкт-Петербург: Издательство «Алетей». 2021. С. 415, [3]
- Warlikowski, Sebastian. *Nie tylko Kołyma: Polacy w sowieckich łagrach: wspomnienia i dokument*. Warszawa: Zona Zero, 2021. Ss. 528.
- Wokół polskiej obecności w Rosji: sztambuch Profesor Wiktorii Śliwowskiej na jubileusz dziewięćdziesięciolecia*. Red.: Wiesław Caban, Piotr Głuszkowski, Swietłana Mułina, Eugeniusz Niebelski, Andrzej Nowak. Warszawa: Wydawnictwo „Neriton” : Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, 2021. Ss. 244, [3].
- Zinovieff, Sofka. *Czerwona Księżniczka: biali emigranci i komisarze*. Przeł. Sławomira Kaczmarek. Warszawa: Bellona, 2021. Ss. 363, [4].
- Żórawski, Michał. *Moskwa 1990–1996: wspomnienia pierwszego konsula III Rzeczypospolitej w Moskwie*. Wyd. 2. Warszawa: Agencja Wydawnicza CB Andrzej Zasieczny, 2021. ss. 121, s. tabl. [16].

2022

- Aleksijewicz, Swietłana. *Wojna nie ma w sobie nic z kobiety*. Przeł. Jerzy Czech. Wyd. 5. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2022. Ss. 330, [5]. [Tyt. ujedn.: *U wojny ne ženskoe lico / У войны не женское лицо*].
- Bieżąństwo 1915*. Red. Eugeniusz Wappa. Białystok: Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, 2022. Ss. 740.
- Bukowy, Tadeusz. *Trochę szczęścia: dziesięć lat łagru i zesłania 1945–1955*. Seria Świadcstwa XX Wiek. Polska. Warszawa: Ósrodek „Karta”, 2022. Ss. 341, [2], s. tabl. [16].
- Chwalba, Andrzej, Harpula, Wojciech. *Polska – Rosja: historia obsesji, obsesja historii*. Wyd. 2. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2022. Ss. 465, [6].
- Czechow, Anton. *Wyspa Sachalin: notatki z podróży*. Tł. Małgorzata Buchalik. Poznań: Zysk i S-ka Wydawnictwo, 2022. Ss. 422, [1].
- Dąbrowska-Morayne, Halina. *Tam, gdzie nikt być nie chciał*. Bydgoszcz: Bydgoski Dom Wydawniczy „Margrafesen”, 2022. Ss. 65, [3].
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945*. T. 2: 1926–1932. Cz. 1: *Trudne lata (czerwiec 1926 – luty 1929)*. Red. serii Mariusz Wołos. Red. tomu Piotr Głuszkowski. Tłum. dokumentów z języka rosyjskiego: Adam Jaskólski, Piotr Zemszał. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, 2022. ss. LIV, 592.
- Dokumenty do historii stosunków polsko-sowieckich 1918–1945*. T. 2: 1926–1932. Cz. 2: *Na drodze ku stabilizacji (luty 1929 – lipiec 1932)*. Red. serii Mariusz Wołos. Red. tomu Piotr Głuszkowski. Tłum. dokumentów z języka rosyjskiego: Adam Jaskólski, Piotr Zemszał. Seria Wydawnicza pt. „Dokumenty do Historii Stosunków Polsko-Sowieckich 1918–1991”. Warszawa: Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego, 2022. ss. 546.
- Efron, Georgij. *68 listów z piekła sowieckiego raję (1940–1944)*. Przekł. z ros., red. i oprac. nauk. Grzegorz Ojcewicz. Szczytno: Wydawnictwo „GregArt”, 2022. Ss. 436.
- Gajdziński Jerzy. *Golgota narodów: opowieść o życiu w łagrach i ucieczce z Workuty*. Wyd. 2. Warszawa: Fundacja Harcerstwa Jakobstaf!, 2022. Ss. 790, [1].

- Jacobsen, Roy, Pitz, Anneliese. *Człowiek, który kochał Syberię: wspomnienia zbieracza motyli z Syberii Wschodniej*. Przeł. Iwona Zimnicka. Seria Dziej Pisarzy Skandy-nawskich. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2022. Ss. 313, [6].
- Jałowiecki, Mieczysław. *Na skraju Imperium i inne wspomnienia*. Wybór i układ tekstu: Michał Jałowiecki. Red. nowej ed.: Mariusz Zwoliński. Wyd. 8 w tej ed. Warszawa: Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, 2022. Ss. 775, [1]. [Zawiera: *Na skraju Impe-rium; Wolne Miasto; Requiem dla ziemiaństwa*].
- Jurasz, Witold. *Demony Rosji*. Warszawa: Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2022. Ss. 277. [Na okł.: „Zło w Rosji, i niestety również w Rosjanach, było jedynie uśpio- ne. Wystarczyło niewiele, by na nowo zatriumfowało”. Na 4 s. okł.: „Uśpione zło”].
- Krupa, Michał. *Płytkie groby na Syberii*. Słowem wstępnym opatrzył Neal Ascherson. Przeł. Maja Justyna. Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Larix im. Henryka Ruszczyca. [Warszawa]: [s.n.], 2022. 1 karta pamięci SDHC [Nagranie na podst. ed. książkowej: Wydawnictwo Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2022, wydanie I].
- Kurczab-Redlich, Krystyna. *Pandrioszka. Rosja. Nic tutaj nie jest podobne do tego samego gdzie indziej*. Wyd. 4. Warszawa: Wydawnictwo WAB, 2022. Ss. 316, [4]. [Tyt. okł.: *Rosja, nic tu nie jest podobne do tego samego gdzie indziej*].
- Lada, Wojciech. *Mali tułacze*. Warszawa: Prószyński Media, 2022. Ss. 342, [1] [Na okładce: „poruszająca opowieść o najmniejszych polskich uchodźców wobec pie- kła II wojny światowej”].
- Lasoń-Długosz, Alicja. *Wywieziona*. Na podstawie relacji Leokadii Zwolińskiej. Po- znań: DM „Sorus”, 2022. Ss. 109.
- Litwinienko, Aleksander. *Przestępcy z Łubianki*. Przeł. Anna Kühn. Wyd. 3. Warszawa: Oficyna Wydawnicza Volumen; Poznań: Wydawnictwo Replika, [2022]. Ss. 303, [1]. [Tyt. ujedn.: *LPG – Lubãnskaâ prestupnaâ gruppirovka / ЛППГ – Лубянская преступная группировка*]. [Na s. red.: „Książka oparta na serii wywiadów, któ- rych Aleksander Litwinienko udzielił w Londynie dziennikarzowi Akramowi Mur- tazajewowi [...]”].
- Milczarek, Michał. *Donikąd: podróże na skraj Rosji*. Wyd. 2. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2022. Ss. 270, [2].
- Nowak, Andrzej. *Kto powiedział, że Moskale są to bracia nas, Lechitów..: szkice z histo- rii wyobraźni politycznej Polaków*. Wyd. 2 zm. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2022. Ss. 685, [2]. [Wyd. 1: *Między carem a rewolucją. Studium politycznej wyobraź- ni i postaw Wielkiej Emigracji wobec Rosji 1831–1849*. Warszawa 1994].
- Nowak, Andrzej. *Polska i Rosja: sąsiedztwo wolności i despotyzmu X–XXI w.* Kraków: Biały Kruk, 2022. Ss. 439, [1].
- Ossendowski, Ferdynand Antoni. *Zwierzęta, ludzie, bogowie*. Przedm. Jacek Pałkie- wicz. Warszawa: Dom Wydawniczy „Bellona”, 2022. Ss. 334, [1]. [Zawiera: *Męczeń- ska włóczęga; Przez kraj szatana; „Krwawy generał”*].
- Reid, Anna. *Leningrad: tragedia oblężonego miasta 1941–1944*. Przeł. Wojciech Tyszka. Wyd. 1 (dodr.). Kraków: Wydawnictwo Literackie, 2022. Ss. 629, [2].
- Stecyk, Marian. *Nad rzekami Syberii: pamiętnik chłopca z lat 1940–1946: Krasnojars- ki Kraj*. Red. i oprac. nauk.: Sylwia Szarejko, Marcin Zwolski. Seria Wspomnienia

- i Relacje / Muzeum Pamięci Sybiru, t. 6. Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru, 2022. Ss. 219.
- Stecyk, Marian. *On the rivers of Siberia: the diary of a boy 1940–1946: Krasnoyarsk Krai*. Editing and scholarly analysis Sylwia Szarejko, Marcin Zwolski. Transl.: Monika Lutostanski. Seria Memoires and Recollections / The Sybir Memorial Museum. Białystok: The Sybir Memorial Museum, 2022. P. 237.
- Stecyk, Marian. *Por los ríos de Siberia: diario de un campesino de los años 1940-1946: Krai de Krasnoyarsk*. Edición e investigación: Sylwia Szarejko y Marcin Zwolski, Traducción: Francisco Javier Villaverde González. Seria Recuerdos y Relatos / Museo Conmemorativo de Sybir, t. 6. Białystok: Muzeum Pamięci Sybiru, 2022. Ss. 235.
- Szyszek-Grzywacz, Anna. *Łagierniczka: relacja z Workuty 1945–1956*. Spisała córka Barbara (Barbara Grzywacz-Sanfilippo). Red. Anna Richter. Warszawa: Ośrodek „Karta”, 2022. Ss. 165, [2], s. tabl. [32].
- Suworow, Wiktor. *Akwarium*. Przeł. Andrzej Mietkowski. Wyd. 1 I w tej ed. (dodr.). Poznań: Dom Wydawniczy „Rebis”, 2022. Ss. 333, [1]. [Tyt. ujedn.: *Akwarium / Аквариум*].
- Sybiraczka z Pieszowoli w Powiecie Parczewskim*. Lublin: Oficyna Wydawnicza „Express Press” : Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia Sp. z o.o.; Parczew: Powiatowa Biblioteka Publiczna-Centrum Kultury, 2022. Ss. 56. [Zawiera: Krystyna Jarosz, *Wspomnienia z tułaczki wojennej*. Wstęp i suplement autorstwa Stanisława Jadcza].
- Thubron, Colin. *Amur: między Rosją a Chinami*. Przeł. Barbara Gadomska. Seria Orient Express. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne, 2022. Ss. 309, [3]. [Tyt. oryg.: *The Amur River*].
- Tosza, Bogdan. *Zapiski z Rosji*. Seria Z Rękopisów. Kraków; Budapeszt; Syrakuzy: Wydawnictwo „Austeria”, 2022. Ss. 166, [5].
- Ze Stubna na Nieludzką Ziemię*. Oprac. tekstów: Danuta Ochenduszkiewicz, Katarzyna Rutkowska. Stubno; [Pruszków] : Oficyna Wydawnicza „Rewasz”, 2022. ss. 99.
- Zesłani na Sybir: deportacje mieszkańców gminy Jedwabne i okolic na Syberię w latach 1940–1941*. Scenariusz, tekst, wybór archiwaliów i fotografii: Patrycja Sanejko. Współpr.: Magdalena Dzienis-Todorczuk. Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Oddział (Białystok). Białystok: Instytut Pamięci Narodowej. Oddział w Białymstoku, 2022. Ss. 199, [1].
- Žamojcin, Ānka. *Z perażytaga*. Ukladanne, pradmova i komentar Galiny Tvaranovič. [Жамойцін, Янка. З перажытага. Укладанне, прадова і каментар Галіны Тварановіч]. Belastok [Беласток]: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2022. Ss. 234.

2023

- Adamczewski, Przemysław, Mamoulia, Georges, Wojtkowiak, Jakub. *Wspomnienia Izmael-beka (Józefa) Pietrucina-Pietruszewskiego jako źródło do historii rewolucji lutowej i wojny na Kaukazie 1917–1919*. Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk. Warszawa: Wydawnictwo DiG, 2023. Ss. 273, [2].

Gdy nieme groby przemawiają...: spuścizna katyńska. Red. nauk. Danuta Jastrzębska-Golonka, Ewa Kowalska. Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu, 2023. Ss. 152.

Na wygnanym szlaku z Polski do Polski...: wspomnienia siostry Laurety (Zofii) Wilczyńskiej z lat II wojny światowej i wczesnego powojnia. Oprac. Joanna Lusek. Kraków: Wydawnictwo „Avalon”, 2023. Ss. 419.

Słownik vijni = Słownik wojny. Układač Ostap Slivins'kij / ułożył Ostap Sływynski. Ĺlustracii Anastasii Avramčuk / Zilustrowała Anastasija Awramczuk. Pereklav Bogdan Zadura / Przełożył Bohdan Zadura [*Словник війни = Słownik wojny.* Укладач Остап Сливинський / Ułożył Ostap Sływynski. Ĺlustracii Anastasii Avramczuk / zilustrowała Anastasija Awramczuk. Pereklav Bogdan Zadura / Przełożył Bohdan Zadura]. Sejny: Ośrodek „Pogranicze-Sztuk, Kultur, Narodów”, 2023. Ss. 161, [3].

Słownik wyrazów ratujących życie. Pod red. Michała Pałucha. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls, 2023. Ss. 735.

Życie przed i na zesłaniu. Autorzy wspomnień: Roman Raciborski, Marta Żurowska. Seria Tak Było... Sybiracy, 19. Kraków: Związek Sybiraków. Oddział w Krakowie, 2023. Ss. 241.

Rozwiązanie skrótów

ang. – (język) angielski

aut. – autor

dodr. – dodruk

dr. – druk

ed. – edycja

fot. – fotografia

hebr. – (język) hebrajski

konsult. – konsultacja

litew. – (język) litewski

nakł. – nakład(em)

nauk. – naukowy

niem. – (język) niemiecki

norw. – (język) norweski

okł. – okładka; okładkowy

oprac. – opracowanie; opracował(a)

opt. – optyczny

oryg. – oryginał; oryginalny

podst. – podstawa

podtyt. – podtytuł; podtytułowy

popr. – poprawiony

posł. – posłowie

przedm. – przedmowa

przeł. – przełożył(a)

przekł. – przekład

przetł. – przetłumaczył(a)

przygot. – przygotował(a)

przytyt. – przytytułowy

ps. – pseudonim

pt. – pod tytułem
r. – rok
red. – redakcja; redaktor(rzy); redakcyjny
ros. – (język) rosyjski
rozz. – rozszerzony
ryc. – rycina
s. – strona
s.l. – sine loco
s.n. – sine
ss. – strony
t. – tom, tomy
tabl. – tablica
tł. – tłumaczył
tłum. – tłumaczenie
tyt. – tytuł
ujedn. – ujednoczony
uzup. – uzupełniony
właśc. – właściwy
współpr. – współpraca
wyd. – wydanie
zdz. – zdjęcie
zebr. – zebrał(a)

Competing interests: The author declares that he has no competing interests.